

ON BEŞ YIL SAVAŞLARI DÖNEMİNİN EN KRİTİK SAFHASI: HABSBURGLARIN BUDİN’İ ELE GEÇİRME ÇABALARI (1598 ve 1602/1603)*

Yusuf Heper**

Öz

Kanuni Sultan Süleyman, 1520 yılında tahta çıktığında hedeflerinden birisi Balkan coğrafyasından Orta Avrupa’ya açılmak için jeopolitik bir noktada bulunan Macar topraklarını ele geçirmektir. Bu amaçla 1521 yılında çıkan seferde Belgrad Kalesi’ni fethederek Orta Avrupa’nın merkezi olan Budin’e giden yol kolaylaştırdı. 1526 yılında Mohaç zaferiyle birlikte Macar Krallığı’nın çökmesinin ardından Budin, Osmanlı’ya bağlı yerel vasallar aracılığı ile yönetildi. Ancak Avusturya tehlikesi üzerine 1541 yılında Budin, ilhak edilerek doğrudan imparatorluk topraklarına katıldı. Hatta Budin savunmasını güçlendirmek için etrafta olan kaleler tek tek alınarak bir savunma hattı oluşturulmuştur. Budin, XVI. yüzyılın son çeyreğine kadar sükûnet içinde kaldı. Bu dönemde Habsburg İmparatoru II. Rudolf’un amacı Budin’i ele geçirerek Macaristan’da üstünlüğü ele geçirmektir. Bu amaçla

* Bu makale Milli Savunma Üniversitesi’nin ev sahipliğinde 29-30 Mayıs 2024 tarihleri arasında düzenlenen I. Türk Askeri Tarih Kongresi Müstahkem Mevkiler ve Kuşatma Muharebelerinde “*Uzun Savaşlar Döneminde Habsburgların Budin Kuşatması (1598)*” adlı bildirinin genişletilmiş ve yeniden gözden geçirilmiş halidir. Bu çalışmanın hazırlanışı esnasında kaynakça önerisi yapan ve bazı eserlerin paylaşımını sağlayan Güney Doğu Avrupa Araştırma Enstitüsü’nden Prof. Dr. Cristina Feneşan’a (Bükreş) müteşekkirim. Ayrıca Macarca çeviriler için destek sağlayan Babeş-Bolyai Üniversitesi Türkoloji bölümünden Dr. Margareta Aslan’a (Cluj-Napoca) teşekkür ederim.

** Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, İzmir/Türkiye, yusuf.heper@bakircay.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6044-0126.

Budin'e giden yolu kolaylaştırmak için Estergon, Vác ve Hatvan'ı ele geçirdi. Özellikle 1598 yılında Osmanlı kuvvetlerinin bir kısmının Oradea'da bulunması Budin için iyi bir fırsat olmuştur. Yaklaşık bir ay süren kuşatma başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Uzun Savaşlar esnasında Habsburg güçleri, tam iki kez daha Budin'i kuşatma cesareti göstermişler ancak müdafilerin Budin'i iyi savunmaları ve kuşatma mevsiminin geçmesi sebebiyle bir sonuç elde edememişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Askerî Tarih, Orta Avrupa, Macaristan, Budapeşte, Oradea.

The Most Critical Phase of the Fifteen Years War: The Habsburgs' Attempt to Capture Buda

Abstract

When Suleiman the Magnificent ascended the throne in 1520, one of his goals was to conquer the Hungarian lands, which were located at a geopolitical point to open up to Central Europe from the Balkan geography. For this purpose, he conquered Belgrade Castle in 1521 and he facilitated the road to Buda, the center of Central Europe. In 1526, after the collapse of the Hungarian Kingdom with the victory of Mohács, Buda was ruled by local vassals of the Ottomans. However, because of Austrian threat, in 1541, Buda was annexed and directly incorporated into the imperial territory. In order to strengthen the defense of Buda, the surrounding castles were taken one by one and a defense line was formed. Buda remained peaceful until the last quarter of the XVIth century. During this period, Habsburg Emperor Rudolf of the II aimed to seize Buda and gain supremacy in Hungary. Thus, he captured Esztergom, Vác and Hatvan to facilitate the road to Buda. Especially in 1598, the presence of part of the Ottoman forces in front of Oradea was a good opportunity for attacking Buda. The siege, which lasted about a month, ended in failure. During the Long Wars, the Habsburg forces dared to lay siege to Buda two more times, but they were unsuccessful due to the good defense of Buda by the defenders and the passage of the siege season.

Keywords: Military History, Central Europe, Hungary, Budapest, Oradea.

Giriş

Batı'ya yönelik gaza geleneğini yeniden canlandıran Sultan Süleyman'ın en önemli hedeflerinden birisi Belgrad'ı (Mac. Nándorfehérvár) imparatorluk topraklarına katmaktı. Devletin vizyonu açısından son derece sembolik bir anlam ifade eden bu askeri harekât, Batı'ya karşı yeni kazanımlar sağlamayı ön plana çıkarmaktaydı. Orta Avrupa'nın kilidi konumunda bulunan Belgrad'ın fethi (1521)

güneydeki Macar savunma sisteminin çökmesine yol açtı. Böylece Macar toprakları Osmanlı akınlarına açık hale geldi¹. Belgrad’ın düşüşüyle birlikte Macar güney savunma hattının yükünü Petrovaradin üstlendi. 1526 Mohaç Seferi’nde Ösek’e (Mac. Eszék) kadar olan kısım Osmanlı kuvvetleri tarafından ele geçirildi. Balkan coğrafyasını Tuna’nın kuzeyine bağlayan en önemli yol olan Ösek’in fethedilmesi², Tuna’nın kuzeyine yönelik Osmanlı siyaseti için önemli bir adım oldu. Mohaç’tan sonra iki ezeli rakip olan Osmanlı ve Habsburg imparatorlukları, Macaristan’a hakim olmak için kıyasıya yarış içerisine girdiler. Bu ezeli rakipler arasındaki en önemli mesele Osmanlıların “*Üngürüs Vilayeti*” dedikleri Macar havzasına kimin sahip olacağı yönündeydi³. Orta Avrupa’daki güçlü rakibine darbe vurmaya amaçlayan sultan, 1529 yılında Viyana yönünde ilerlerken yol üzerinde bulunan Raça ve Nemçe kalelerini ele geçirdi. Osmanlıların 1541 yılı stratejisi Macar Krallığı’nın merkezi olan Budin ve onun karşı yakasında yer alan Peşte şehirlerini ele geçirmek oldu. Bu sayede Budin eyaletinin merkeziyle güneyde kalan Macar topraklarıyla bağlantı sağlanacaktı. Nitekim 1541 yılında gerçekleştirilen Istabur Seferi sonrasında Panonya havzası üç parçaya bölündü. Panonya havzasının ortasını kaplayan ova doğrudan Osmanlı egemenliğine geçerken havzanın doğusunda Transilvanya bölgesinde Erdel Prenslığı adında Osmanlılara bağlı bir prenslik kuruldu. Havzanın batısı ise Habsburgların elinde nüfusu büyük oranda Katolik Macarlardan oluşan Kraliyet Macaristan’ına dönüştürüldü⁴. Panonya havzasının ortasında bulunan Budin, 1541’de Macaristan’da kurulan Osmanlı beylerbeyliğinin merkezi konumuna geldi. Osmanlılar, güçlü rakibi Habsburglar karşısında şehrin savunmasını güçlendirmek için zaman zaman ilavelerde bulundular. Bunlardan en dikkat çekeni Suşehri ve Ova Kapısı istikametinde savunma amaçlı inşa edilen kulelerdi. Osmanlılar, Budin’in fethini takiben bölgede Habsburglara karşı güçlü bir savunma ağı kurmaya gayret ettiler⁵. Bu doğrultuda Sultan Süleyman, 1543 yılında Transdanubia’nın doğu kesimlerini hedef aldı. Macar topraklarındaki bu yeni hedef için 23 Nisan 1543’te Edirne’den ayrılan padişah, “*Filibe-Sofya-Niş-Alacabısar*” güzergâhını izleyerek 5 Haziran’da Belgrad’a geldi. Osmanlı ordusu cebri bir yürüyüşle Ösek üzerinden Drava Nehri geçip oradan Valpó’ya ulaştı. Valpó üzerinden Siklós’a gelen padişah, 11 günlük kuşatmadan sonra kaleyi vire yoluyla ele geçirdi. Bu esnada Pogeja ve Mohaç sancakbeyleri Pécs

¹ Feridun Emecen, *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı*, TTK Yayınları, Ankara 2022, s. 58-66.

² Mehmet Solak, *Hırvat Askeri Sınır Bölgesi (Habsburg Savunmasında Askeri ve İdari Değişim Üzerine Bir İnceleme (1526-1664))*, Selenge Yayınları, İstanbul 2023, s. 73.

³ Kahraman Şakul, II. *Viyana Kuşatması Yedi Başlı Ejder’in Fendi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2021, s. 22.

⁴ Şakul, *a.g.e.*, s. 22.

⁵ Özgür Kolçak, *Ok, Tüfek ve At: 16. Yüzyılda Osmanlı Askeri Devrimi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2023, s. 114-115.

şehrini aldılar. Bu yeni fetihlerin ardından Budin’e varan padişah, vezirleri Divan’da toplayarak 1530 yılından beri Ferdinand’ın kilit kalesi olan Estergon’a saldırmaya karar verdi. Osmanlılara karşı ciddi bir direş gösteren Estergon 10 Ağustos’ta teslim oldu. Bu stratejik fethin ardından ordu, Tuna ötesinde daha geniş bir alanı kontrol eden İstolni Belgrad’a (Mac. Székesféhervár) karşı bir harekât başlattı. Bu kale 4 Eylül’de Osmanlı birliklerine teslim oldu. Bu fetihlerden birkaç yıl sonra Budin’in kuzeydoğusunda yer alan Vác, Vişegrad, Novigrad ve Hatvan ele geçirildi. Böylece Budin vilayetinin kuzeydoğu yönündeki savunma hattı korunmuş oldu. Budin’in güney yönünde yer alan Temeşvar, Lipova, Arad, Çanad ve Szolnok kaleleri ise Ahmed Paşa tarafından fethedildi. Özellikle Tisza ve Zagyva nehirlerinin birleştiği yerde konumlanan Szolnok’un fethi, Budin-Eğri askeri güzergâhında yer alan Tisza üzerindeki tek yerleşik köprüye sahipti⁶. Osmanlılar ile Habsburglar arasında Macar toprakları için başlayan üstünlük mücadelesinin ilk safhası Osmanlı lehine sonuçlandı.

Osmanlı-Avusturya savaşlarının ikinci safhasını oluşturan 1593-1606 savaşları ise Macaristan topraklarında birçok mücadeleye sahne oldu ve XVI. yüzyılın son çeyreğine damgasını vurdu. Özellikle 1593 senesinde Avusturya’ya savaş ilan edilmesinde sebep olan olaylar zincirinin oluşmasında Bosna sınırında meydana gelen olaylar büyük önem taşımaktadır. Bosna Valisi Telli Hasan Paşa idaresindeki serhad birliği, 1592 baharında Kulpa Nehri’nden geçerek Bihać ile birlikte birkaç önemli bölgeyi ele geçirdi. Bu sayede Sisak’ın güneybatısındaki bölge Osmanlı hâkimiyetine geçmiş ve Osmanlı ve Habsburglar arasındaki sınır hattı Kulpa Nehri’nden çizilmiştir⁷. Bosna valisinin on beş günlük kuşatması sonucunda Bihać’ı ele geçirdikten sonra Sisak’ın karşı tarafına Petrinja Kalesi’nin inşa etmesi, Hırvat sınırında tansiyonun yükselmesine neden oldu. Bu noktadan sonra Koca Sinan Paşa’nın direktifleriyle karşı atağa geçen Hasan Paşa’nın hücumları, iki tarafı barış için geri dönülemez bir noktaya getirmişti⁸. Üstelik Osmanlı casuslarının Habsburgların Bosna ve Budin’e saldırı ihtimaline dair verdikleri haberler ve buna önlem olarak Budin’de bulunan askerlerin savaş için teyakkuzda tutulması ve Bosna’da bulunan top, tüfek, barut, kundak vs. gibi savaş aletlerinin hazır edilmesi⁹ Osmanlı-Habsburg sınırlarının “*sıvak savaşa*” doğru evrilmesine ve savaş çanlarının

⁶ Gábor Ágoston, *Avrupa’nın Fethi: Osmanlı Cibana Nasıl Hükmetti?* (çeviren ve yayına hazırlayan Kahraman Şakul), Kronik Yayınları, İstanbul 2024, s. 213, 226; Klara Hegyi, “Macaristan’da Osmanlı Kaleleri”, *Orta Avrupa’da Osmanlılar, Macarlar ve Habsburglar: Osmanlı Fetihler Çağında Sınır Boyları*, Editörler: Pal Fodor, Geza David, (Çev. Özgür Kolçak), Yeditepe Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2024, s. 229-231.

⁷ Solak, *a.g.e.*, s. 228-229.

⁸ Rhoads Murphey, *Osmanlı Savaşırken*, (Çev. Enes Ergöktaş), Ketebe Kitabevi, 1. Basım, İstanbul 2023, s. 32.

⁹ BOA, *A. {DVN. MHM. d, nr. 70, s. 260, h. 489. (Gurre-i Rebiülahire 1001/5-12 Ocak 1593).*

çaldığı bir ortama doğru sürüklendiğine işaret etmekteydi. Nitekim Bosna sınırındaki hücumlarda daha da ileriye giden Telli Hasan Paşa, 15 Haziran 1593 tarihinde Sisak Kalesi'ni kuşatarak Sava Nehri'nin yolunu Osmanlılara açmayı planladı. Ne var ki Bu saldırılara karşılık olarak Habsburglar, Ruprecht von Eggenberg komutasındaki birliklerle Sisak Kalesi önündeki Osmanlı birliklerini bozguna uğrattı. Muharebe sonrasında geri çekilen Hasan Paşa ve adamları Kulpa Nehri'ni geçmek isterken nehrin sularında boğularak öldü. İşte bu olay Osmanlılar ve Habsburglar arasındaki uzun soluklu mücadelelerin başlangıcı için bir kıvılcım oldu¹⁰. Söz konusu bu sınır çatışmalarına ilave olarak Habsburg Kralı II. Rudolf'un haraç niteliğindeki vergiyi iki defa ödememesi bu gerilimin son safhasını teşkil etti. Zaten Hasan Paşa, Avusturya Arşüdükü Mathias'a yazdığı mektupta savaş ve barış kararının haraç meselesinin hızlı bir şekilde çözülmesine bağlı olduğunu açıkça izah etmişti. İşte bu hadiseler üzerine 4 Temmuz 1593'te toplanan Osmanlı Divânı'nda Sinan Paşa, rakibi Ferhad Paşa'nın muhalefetini göz ardı ederek sultan III. Murad'ı savaşıma ikna etti. Ferhad Paşa, askerlerin Doğu seferlerinden dolayı yorgun olduğunu belirtmesine rağmen Sinan Paşa'nın ısrarı Habsburglara karşı açılacak uzun ve yorucu bir savaşı durdurmaya yetmedi¹¹. Bu süreçte Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa'da Habsburglara karşı önemli savunma kalesi olan Budin'in muhasarasına odaklanan bu çalışma, Budin'in stratejik önemi ve Habsburgların Budin'i ele geçirmek için yaptıkları planlar, kuşatma savaşı ve kalenin nasıl savunulduğu üzerinde durmayı hedeflemektedir. Özellikle Türkiye'de son dönemlerde yapılan askeri tarih çalışmaları değerlendirildiğinde Osmanlı-Avusturya harplerine yönelik (1593-1606) araştırmalar giderek artmaktadır. Onbeş Yıl savaşlarının en kritik hamlesini oluşturan Budin muhasarası hakkında mevcut bir çalışmanın olmayışı makalenin yazılma sebebini oluşturmuştur. Bizatihi olayı müşahade eden Osmanlı yazarlarının yanı sıra Batı literatürünün de kullanılması bu kuşatmanın seyrini ve amacını daha iyi anlaşılmasına vesile olacağı düşünülmüştür.

1. Onbeş Yıl Savaşları Esnasında Budin Savunması için Alınan Tedbirler

Uzun Savaşlar başladığında Macar havzasında sağlam şekilde tahkim edilmiş Várad, Szatmár, Yanıkkale, Eğri, Köšice ve Komárom gibi bir takım kaleler mevcuttu. Modern anlamda tahkim edilmiş bu kaleler, kalabalık kıtaların kale önlerine gelip sistematik bir şekilde başlatılan muhasara harekâtına karşı

¹⁰ Solak, *a.g.e.*, s. 178-179.

¹¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, kısım I, 4. Baskı, TTK Yay., Ankara 1988, s. 69-70; Gustav Bayerle, *Ottoman Diplomacy in Hungary: Letters from the Pashas of Buda (1590-1593)*, Indiana University Bloomington 1972, s. 188-189; Ágoston, *Avrupa'nın Fethi*, s. 253-254.

koyabilecek güce ve donanımına sahipti¹². Ne var ki bu savaşım ilk yıllarında Osmanlı birlikleri, Veszprém ve Várpálotta gibi kilit noktaları ele geçirse de savaşta çok üstün taraf değillerdi. Nitekim 1593'te Sisak, İstolni Belgrad ve Romhány'de yapılan meydan muharebelerinin kaybı Osmanlıların çok da üstün olmadığını gösterdi. Ertesi yıl (1594) Osmanlılar, Yanıkkale'yi fethederek Tuna'nın ötesinde kalan kuzey bölgesini (Mac. Dunántúl) almışlardır. Osmanlıların Viyana'ya doğru ilerleme stratejileri Tuna'nın solunda bulunan Komárom'da son bulacaktı. Zira 4 Ekimde başlayan ve 20 gün devam eden Komárom Kuşatmasından sonuç alınamadı¹³. Bu gelişmeler sırasında Tuna'nın ötesinde Habsburglar lehine beklenmedik gelişmeler yaşandı. Erdel, Eflak ve Boğdan'daki voyvodaların hep birlikte isyan etmesi, Osmanlı idarecilerini şaşkınlığa uğrattığı gibi Osmanlıların Tuna'nın kuzeyindeki kontrollerini de sarsmıştı¹⁴. Osmanlı hâkimiyetindeki vassal prensliklerin bu saldırıları Osmanlıların dikkatini dağıttı ve Macaristan'daki ana orduların dağılmasına sebep oldu. Bu durumdan istifade ile Habsburglar, Estergon'un yanı sıra Vişegrád ve Vác'ı yeniden ele geçirdiler. Bu gelişmeler Osmanlıların Macaristan'daki hâkimiyetini sarstığı gibi Budin'i savunmasız bırakmıştı¹⁵. Bu noktadan itibaren Osmanlılar Orta Avrupa'daki konumlarını koruyabilmek için Budin'i savunma gereği hissettiler. Osmanlılar açısından Budin, Tuna kıyısında bulunması sebebiyle önemli bir liman olmasının yanı sıra Habsburglara karşı açılan seferlerde bir stratejik üs konumundaydı. Budin Kalesi'nin iki yönlü işlevi olduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan ilki Budin merkezli eyaleti savunma yükünü üstlenmekti. İkincisi ise Orta Avrupa'ya yönelik seferlerde bulunan Osmanlı ordusuna top, silah ve askerî malzeme tedarik ederek imparatorluğun ordularına destek sağlamaktı¹⁶. Öte yandan Tuna hattını güvende tutmak önemliydi. Çünkü Budin'e giden bu su yolu üzerinde kısa mesafede bir birine bağlı birçok kale ve liman yer almaktaydı. Bilhassa ordu yürüyüşleri ile birlikte mühimmat-erzak ikmali Tuna hattı üzerinden sağlanmaktaydı¹⁷. Bu açıdan değerlendirildiğinde Budin, Orta Avrupa'da Osmanlı serhat bölgesinde bulunduğu için Habsburglara karşı

¹² Jozsef Kelenik, "Macaristan'da Askerî Devrim", *Orta Avrupa'da Osmanlılar, Macarlar ve Habsburglar, Osmanlı Fetihler Çağında Sınır Boyları*, s. 197-199.

¹³ Geza Pálffy, *Hungary Between Two Empires (1526-1711)*, (Trans. David Robert Evans), Indiana University Press, 2021, s. 115; Ágoston, *Avrupa'nın Fetih*, s. 255; Solak, *a.g.e.*, s. 234.

¹⁴ Yusuf Heper, *Osmanlı Hâkimiyetinde Eflak ve Boğdan (1574-1634)*, Yeditepe Akademî, 1. Baskı, Ankara 2024, s. 265-270.

¹⁵ Tóth Sándor László, "A mezökeresztesi csata története (1596 október 26)", *In: Haditörténelmi Közlemények*, XXX. évf., 4. sz., 1983, s. 554.

¹⁶ Gábor Ágoston, *Barut, Top ve Tüfekte: Osmanlı İmparatorluğunda Askerî Güç ve Silah Sanayisi*, (çev. Kahraman Şakul) Ketebe Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2023, s. 246.

¹⁷ Hegyi, "Macaristan'da Osmanlı Kaleleri", *Orta Avrupa'da Osmanlılar, Macarlar ve Habsburglar*, s. 233.

oluşturulan savunma sisteminin ana direnç merkezlerinden biriydi¹⁸. Osmanlı belgelerinde Budin, “İslam’ın metin kalesi” olarak bilinmekte ve Osmanlı Macaristan’ının idari merkez işlevini görmekteydi¹⁹. Dönemin belgelerinden anlaşıldığı kadarıyla Budin’de bulunan beylerbeyleri Macaristan coğrafyasında yapılan seferlerde Kırım Tatarları ordularına rehberlik etmekteydi²⁰. Tüm bunları değerlendiren Osmanlı merkezi yönetimi, Budin’i savunmak için hem asker hem de mühimmat takviyesi yaptı. Gerçekten de Uzun Savaşlar öncesinde Budin ve ona bağlı kalelerde birçok askerin bulunduğu belgelere yansımaktadır²¹. Öte yandan Budin Kalesi’nde ne kadar top ve barutun bulunduğu sorulmuş²² hatta mevcut toplara çapları nispetinde güller döktürülmesi için girişimler de yapılmıştı²³. Nitekim Habsburgların Budin’e yönelik ilk saldırısında (1598) Budin muhafazasında kalıp hizmet ve yoldaşıklıkta bulunan 645 neferin isimleri, bölükleri ve hangi bölgeden katılım sağladıkları Kamil Kepeci kataloğunda bulunan bir defterden takip edilebilmektedir. Bu defterde kuşatma ve muhafazada yer alan askerler hakkında detaylı bilgilere rastlanılmazken sadece bölük ve cema’at şeklinde konumlandırılan askerlerin aldıkları ulufeler kayıtlıdır²⁴.

Osmanlı ordusunun Sinan Paşa önderliğinde Eflak Seferi’ne (1595) çıkması ile birlikte Budin’in Habsburg kuvvetleri karşısında savunmasız kalmasına mani olmak adına Anadolu Beylerbeyi Lala Mehmed Paşa’ya görev verildi. Mehmed Paşa’nın görevi, sınır boylarının korunması ve muhafazası ile ilgiliydi²⁵. Mehmed Paşa’ya gönderilen hükümlerde Budin ve çevresini düşman tehlikesinden koruması için Anadolu Beylerbeyi ile irtibat halinde olması ve gerektiğinde Kırım Tatarları ile işbirliği yapmasından bahsedilmekteydi²⁶. Hatta Sinan Paşa’nın Eflak Seferi esnasında (1595) Budin savunması için asker ihtiyacı gerekmiş ve bunun karşılanması için Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa görev almıştır²⁷. Bu hükümlerden

¹⁸ Solak, *a.g.e.*, s. 226.

¹⁹ Ágoston, *Avrupa’nın Fethi*, s. 210.

²⁰ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (=BOA), (Mühimme Defterleri) *A. {DVN. MHM. d, nr. 72, s. 381, h. 733 (11 Receb 1003/12 Mart 1595)}*.

²¹ TSMA-E, 752/13. Yine 1590-1591 yılında Budin Eyaleti’nde bulunan kale neferlerinin sayısı 10.004 olarak belirlenmiştir. Bk. Gábor Ágoston, “15-17. Yüzyıllarda Macaristan’da Osmanlı Kale Sisteminin Finansmanı”, *Orta Avrupa’da Osmanlılar, Macarlar ve Habsburglar*, s. 285.

²² BOA, *A. {DVN. MHM. d, nr. 70, s. 261, h. 490 (Gurre-i Rebiülahire 1001/5-12 Ocak 1593)}*.

²³ BOA, *A. {DVN. MHM. d, nr. 70, s. 21, h. 35 (18 Cemaziyelahir 1001/22 Mart 1593)}*.

²⁴ Kamil Kepeci Defterleri (=K.K.d.), nr. 6711 (H. 3 Rebiyüleevvel 1007, M. 4 Ekim 1598), s. 1-11.

²⁵ İbrahim Peçevi *Tarih*, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1866, C: II, s. 165.

²⁶ BOA, *A. {DVN. MHM. d, nr. 73, s. 123, h. 287 (21 Şevval 1004/18 Haziran 1596)}*.

²⁷ BOA, *A. {DVN. MHM. d, nr. 73, s. 401, h. 877 (16 Zilhicce 1004/11 Ağustos 1596)}*.

öyle anlaşıyor ki, Budin'e yönelik düşmandan her daim bir askeri harekât beklenmekte ve buna uygun tedbirler alınmaktaydı. Osmanlılar açısından Budin, Orta Avrupa'daki harekât üssünün merkeziydi. Nitekim çok geçmeden Budin çevresine yönelik küçük çaplı düşman saldırıları gerçekleşmeye başlamıştı. Bu saldırılara önlem olarak Cafer Paşa'nın önderliğinde askerlerin Budin'e gönderilmesi icap etmiştir²⁸. Hatta 1 Eylül 1596 tarihinde Karaman Beylerbeyi, Budin'e yardıma gitmemesinden dolayı merkezden tehditkâr hükümler almıştı²⁹. Bu olaylardan hemen sonra Budin'i koruma görevinin Cafer Paşa'ya verildiği görülmektedir.

Habsburglar, Uzun Savaşların başladığı dönemden itibaren Budin Kalesi'ne saldırmak için uygun bir fırsat kollamıştır. Bu saldırıya hazırlıksız yakalanmak istemeyen Osmanlılar da bu kilit noktanın savunmasına özen göstermişlerdir. Bu hassasiyet dönemin belgelerinden takip edilebilmektedir. Öyle ki 1596 baharında Budin'den gelen arzlarda Habsburgların Budin ve Peşte taraflarında hareketleri olduğu anlaşılmakla birlikte Budin'e asker ve zahirenin gelmemesi durumunda bölgenin savunmasız kalacağı ifade edilmektedir. Buna önlem olarak Cafer Paşa'nın yeniçeri ve kapıkulu askerlerin yanı sıra topçu, cebeci ve tüfek kullanabilen askerler bulup acilen Budin'e gitmesi gerektiği üzerinde durulmuştur³⁰. Öte yandan İstanbul'dan Belgrad'a kadar yol üzerinde olan kadırlara gönderdikleri hükümde Mehmed Paşa'nın 4 Recep 1004 (4 Mart 1596) tarihinde sefere çıkmasıyla birlikte söz konusu kazalarda onunla sefere çıkmakla görevli olanların ya da Budin muhafazasında kalanların acilen Budin tarafına gitmelerinin çok önem arz ettiği ifade edilmiştir. Bu bakımdan bu bölgede bulunan kadırlara verilen görevde kendi köy ve kasabalarında bulunan toplanma yerleri ya da pazarlarda halka nidalar ettirilip Budin Kalesi'nin savunulması için müteferrika, çavuş, zuema ve erbâb-ı tımar ve bölük halkı ile topçu ve cebeciler silahlarını hazırlayıp doğruca Budin'e varıp o tarafları savunmakla mükellef olan Cafer Paşa'ya katılmaları istenmiştir³¹. Osmanlı devlet adamlarının Budin savunmasına önem vermesi oldukça manidardır. Şöyle ki Osmanlı casuslarının Habsburgların Budin ve Peşte üzerine yönelme kararlığında olduğuna dair getirdikleri bilgiler³² ve Sultan III. Mehmed'in Eğri Seferi esnasında Habsburg kuvvetlerinin hedef şaşırtmak için Budin ya da Hatvan'ın kuşatılmasını gündeme getirilmesi³³ Osmanlı makamlarının Budin'i savunmak için aldığı tedbirlerin yerinde olduğunu kanıtlamaktadır. Nitekim Sultan III. Mehmed'in 1596 tarihinde gerçekleştirdiği Eğri üzerine gerçekleştirdiği seferin

²⁸ BOA, A. {DVN. MHM. d, nr. 73, s. 506, h. 1107 (2 Zilhicce 1004/28 Temmuz 1596).

²⁹ BOA, A. {DVN. MHM. d, nr. 73, s. 507, h. 1108 (8 Muharrem 1005/1 Eylül 1596).

³⁰ BOA, A. {DVN. MHM. d, nr. 934, s. 18 (25 Cemâziyelevvel 1004/26 Ocak 1596).

³¹ BOA, A. {DVN. MHM. d, nr. 934.2, s. 3, h. 7. (8 Receb 1004/8 Mart 1596)

³² BOA, A. {DVN. MHM. d, nr. 934.2, s. 5, h. 10 (7 Ramazan 1004/5 Mayıs 1596)

³³ Sándor László, "A mezökeresztesi csata története (1596 október 26)", s. 555.

en dikkat çekici stratejik hedefi, Budin savunmasını güçlendirmek ve Eger vadisinde Osmanlı hâkimiyetini kurmaktır³⁴.

2. Budin'e Giden Yol: Habsburgların Budin'e Yönelik İlk Girişimleri (1598)

Uzun Savaşlar Dönemi'nin en yetenekli Macar komutanlarından birisi olan Miklós Pálffy, Estergon Kalesi'nin alımını kolaylaştırmak için ilk olarak Fülek (Slov. Filakovo) ve Nógrád'ı ele geçirdi. Sinan Paşa'nın 1594 yılında Yanıkkale üzerine yürümesi üzerine Hristiyan orduları şimdilik Estergon ve Budin hedeflerini ertelemek zorunda kaldılar³⁵. Özellikle Sinan Paşa'nın Budin ve Viyana arasında köprü vazifesi gören Yanıkkale'yi ve ardından Tatá ile Papa kalelerini ele geçirmesi, Habsburgları endişeye sevk etti. Bunun sebebi her geçen gün artan Osmanlı tehdidin artık Viyana'yı çember altına almasıydı³⁶. Nitekim Yanıkkale'nin düşüşü Macar savunma hattının geriden çizilmesine yol açmıştı. Yanıkkale'den Viyana'ya kadar önemli bir kalenin olmayışı Viyana'yı savunmasız konuma düşürmüştü. Viyana'nın tehlikeye girmesiyle birlikte Habsburg Savaş Konseyi, Yanıkkale'nin karşısında yeni bir uç bölgesinin oluşturulmasına karar verdi. Böylece Magyaróvár-Sárvár adıyla yeni bir savunma hattı oluşturuldu ve Raba ve Rabça nehirlerinin geçiş noktalarına savunma amaçlı palanka-kaleler inşa edildi. Bu sayede Yanıkkale yönünden gelecek Osmanlı saldırılarına karşı önlem alındı³⁷.

Habsburglar, Viyana'yı güvence altına aldıktan sonra Osmanlı ordusunun Eflak Seferi ile meşgul olmasını da fırsat bilip Alman, Macar, İtalyan vs. askerlerinden oluşan müttefik ordusunu Prens Mansfeld emrine vererek 1 Temmuz 1595 tarihinde "*Budin'in kilidi*" olarak kabul edilen Estergon Kalesi'ni muhasaraya başladılar. Bu esnada Estergon Kalesi, Kara Ali Paşa tarafından korunmaktaydı³⁸. Müttefik güçler Ağustos ayında Estergon'a yönelik baskıyı artırdılar ve 13 Ağustos sabahı üç koldan büyük bir saldırı başlatıldı. Doğu tarafındaki Su Kapısı ve Budin Kapısı'na saldırılar hız kazandı. İlk etapta kaleyi iyi savunan Türk askerleri, Tepedelen ve başka mevzilerden gelen top atışlarına mani olamadı. Neticede Estergon 62 günlük kuşatma sonucu düştü. Estergon'un Hristiyan güçler tarafından alınması, Onbeş Yıl Savaşlarının en önemli başarılarından biri olmasının

³⁴ Solak, *a.g.e.*, s. 237.

³⁵ Domokos György, "*Budai Ostomai*", Budapesti Negyed, VIII. Evfolyam, 3-4 szam (2000. Ösz-tel), s. 27.

³⁶ Solak, *a.g.e.*, s. 234.

³⁷ Sandor Papp, Osmanlılar ve Macarlar: Bir Diplomatik Tarih, (Editör: Burak Koçan), Vakıfbank Kültür Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2023, s. 445-446.

³⁸ İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. III (M. 1574-1703-H. 987-1115), Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2011, s. 201.

yanı sıra ileriki dönemlerde Budin'in rahatça kuşatılmasına olanak sağladı³⁹. Estergon'un düşüşünden bir yıl sonra Habsburglar, 8 Ağustos 1596 tarihinde Vác'ta yaptıkları toplantıda Peşte'ye saldırmak yerine Szolnok ve Eğri'ye yakın konumda bulunan Hatvan'a yöneldiler⁴⁰. Arşüdük Maximilian'ın yürüttüğü Hatvan kuşatması, Sinan Paşa'ya bağlı Osmanlı birliklerinin ağır kalması yüzünden başarı sağlamış ve kale vire yoluyla Habsburg kuvvetlerine teslim olmuştur⁴¹. Arşidük, Hatvan'e ele geçirdikten sonra hareket halinde bulunan Osmanlı ordusunun Viyana'ya doğru yöneldiklerini tahmin ettikleri için önce Vác'a sonrasında ise Estergon'a çekilmiştir⁴².

Habsburg orduları 1596 yılında Budin'e giden yolu açmak için Hatvan'ı ele geçirseler de Eğri'nin kaybı ve ardından Haçova (Mezőkeresztes) bozgunu onların Budin planlarını yeniden gözden geçirmelerine yol açtı. Ertesi yıl (1597) Habsburg orduları, Osmanlıların elinde bulunan Yanıkkale'yi (Mac. Győr) almak istediler ancak başarılı olamadılar. 1598 yılı baharında ise Miklós Pálffy ve Adolf Schwarzenberg ani bir yürüyüşle Yanıkkale önüne geldiler⁴³. Peçevi'nin anlattığına göre düşman bir gece zahire getirme bahanesiyle kale nöbetçilerini oyalamış ve bu sırada isabetli top atışlarıyla kale kapısı yıkılmış sonrasında kale ani bir baskınla Habsburgların eline geçmiştir⁴⁴. İlginçtir ki bu hikâye Giovanni Sagredo'nun eserinde daha detaylı şekilde anlatılmaktadır. İtalyan müellif, Adolf Schwarzenberg'in Alman, Valon ve Fransız askerlerinden oluşan altı bin kişiyle önce Komárom'a daha sonra Yanıkkale'ye geldiğini ve Schwarzenberg'in askerlere bazı talimatlar verdiğini ve bu doğrultuda hazırlıklar yapıldığını anlatmaktadır. Nitekim hazırlanan plan doğrultusunda Türk kıyafeti giyen ve iyi derecede Türkçe konuşan üç süvari asker, Yanıkkale kapısına gelerek nöbetçileri "*Budin'den gelen yardım konvoyu*" olduğuna ikna etti. Daha sonra Robecurt adlı Fransız asker, köprünün indirildiğini gördüğünde gizlediği fişekleri Yanıkkale kapısına yerleştirip patlatmıştır. Gece karanlığının bu hileyi kolaylaştırdığını kabul eden Sagredo,

³⁹ Tóth Sándor László, "Strigonium Receptum. Esztergom 1595. évi visszafoglalása". In: *Acta Universitatis Szegediensis* 124. (2006), s. 74-76. Bir kayda göre Estergon'u Osmanlılardan almaya gelen Habsburg ana ordusunun mevcudu 57.945 civarındaydı. Bk. Gábor Ágoston, *Osmanlı'da Ateşli Silahlar ve Askeri Devrim Tartışmaları*, (Yay. Haz. Kahraman Şakul), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, II. Basım, İstanbul 2020, s. 77-78;

⁴⁰ Gömöry Gusztáv, "Hatvan Ostroma és Bevétele 1596" *Haditörténelmi Közlemények*, , (Ed. Rónai Horváth Jenő), 7. évf. VII. Kötet, (1894), s. 100.

⁴¹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (Osmanlı Devri Osmanlı-Avusturya Harbi 1593-1606)*, III. Cilt 3. Kısım Eki, Gnkur Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1985, s. 101-102

⁴² Nándor Szederkényi, *Hebes Vármegye Története*, C. II, A mohácsi vésztől Egervára elesteig 1526-1596, Eger 1890, s. 289.

⁴³ György, *Budai Ostomai*, s. 27.

⁴⁴ Peçevi, *Tarih*, C. II, s. 211.

patlamanın etkisiyle kapının kırıldığını ve Hristiyan kuvvetlerin Türk askerlerini uykularında yakaladığını böylece Osmanlı askerlerinde oluşan panığın de etkisiyle Yanıkkale'nin el değiştirdiğini anlatır⁴⁵. Miklós Pálffy bu başarının ardından Budin'e yürümek için Prag'dan kendisine yardım göndermesini istedi⁴⁶. Bunun yanı sıra Pálffy, kurmaylarını Yanıkkale civarında toplayarak Erdel Prensligi'ne yardım edilip edilmemesini tartışmaya açtı. Ancak Satırcı Mehmed Paşa'nın Várad (Rom. Oradea) kuşatmasıyla meşgul olmasını fırsat bilip Budin Kalesi'ni hedef seçtiler. Bu açıdan Kâtip Çelebi ve Nâima düşmanın Budin'e geliş maksatlarını Várad'ı kuşatan askerleri kuzeye çekerek Erdel'in elini rahatlatmak olarak yorumlarlar⁴⁷. Osmanlı ve Habsburg askeri kuvvetlerinin Várad ve Budin muhasaralarını eşgüdümlü başlattıkları göz önüne alınırsa bu seferin gerekçesi mantıklı görünmektedir.

3. Habsburgların Budin Muhasarası ve Geri Çekiliş

Habsburg ordusu, Budin Kalesi'ni almaya yönelik hedeflerini gerçekleştirmek için Tatá, Veszprém, Várpalota, Vázsony, Tihany, Várgesztes ve Csókaköt gibi küçük çaplı kaleleri ele geçirdiler⁴⁸. Bu kazanımlardan sonra Budin'i almak için hazırlanan Hristiyan ordusu 15 havan, 58 ağır muhasara topu ve 67 kadar diğer boyutlardaki toplanla işe koyuldular.⁴⁹ Bu sırada Pálffy'in Prag'dan istediği yardıma nihayet cevap gelmiş ve ordunun Vác kampında hazır bulunması emredilmişti. Tuna üzerine inşa edilen köprü'nün yapımı tamamlandığında Miklós Pálffy ve Ferenc Nádasdy 6.000 Macar, 1.000 Kazak ve aynı sayıda Alman'dan oluşan öncü birlikle köprüleri geçtiler ve onları Schwarzenberg komutasındaki 25.000 kişilik birlikler izledi. Ayrıca orduda 140 parça top bulunmaktaydı⁵⁰. Habsburg ordusunun Budin'e gelişle ilgili olarak diğer kaynaklara nazaran⁵¹ daha

⁴⁵ Giovanni Sagredo, *Memorie Istoriche de Monarchi Ottomani*, Bologna 1674, s. 466.

⁴⁶ R. Várkonyi Ágnes, *Buda Visszavévé 1686*, Móra Ferenc Könyvkiadó, 1984, s. 53: A History of Hungary, (Ed. Peter F. Sugar, Peter Hanák vd.), Indiana University Press 1990, s. 97.

⁴⁷ Kâtip Çelebi, *Fezleke (1000-1065/1591-1655)*, C. I, (Haz. Zeynep Aycibin), Çamlıca, İstanbul 2016, s. 152; Nâimâ Mustafa Efendi, *Târih-i Na'imâ*, (Haz. Mehmed İpşirli), C. II, Ankara 2007, s. 148.

⁴⁸ Sugár István, *A Budai Vár és Ostromai*, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest 1979, s. 135.

⁴⁹ Kelenik, "Macaristan'da Askeri Devrim", s. 200.

⁵⁰ Banlaky József Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme (1567-1604)*, Tizenegyedek rész, grill károly könyvkiadovalallita, Budapest 1940, s. 272.

⁵¹ Mesela Solak-zade eserinde Matthias'ın birçok askerle gelip taburlar kurup daha sonra top ateşlediklerini buna karşın Sigetvar Beylerbeyi Nasuh Paşa'nın piyade askerlerinin önüne İslam askerleri ile birlikte yiğitçe savaştığından bahseder. Daha sonra düşmanın ormanda geniş hendekler kazdığını ve arkasında binlerce tüfekli asker dizdiğinden dolayı Osmanlı süvarilerinden ziyade piyadelerin hücumuna kalkışıldığı anlatılır. Lokmacı, Süleyman, *Solak-Zâde Tarihi'nin Tablîli ve Metin Tenkidi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum 2015, s. 816-818.

teferruatlı bilgiler veren Topçular Kâtibi Abdülkâdir Efendi ve Mehmed b. Mehmed, farklı milletlerden oluşan 80 bin kişilik Hristiyan ordusuna Arşüdük Mathias'ın komutanlık ettiğini ve 40 parça balyemez topuyla 4 Ekim 1598 tarihinde Eski Budin'de (Mac. Óbuda) taburlarını konuşlandırdıklarını belirtirler. Buna karşılık olarak Budin yakasında Beylerbeyi Mihaliçli Ahmed Paşa, Karaman Beylerbeyi Nûh Paşa, Bosna Beyi Tiryaki Hasan Paşa ve Maraş Beylerbeyi Ali Paşa'nın hazır bulunurken Peşte yönündeki kalede ise askerler bedenler ve taş köprübaşında tetikte beklemişlerdir. Topçular Kâtibi'nin belirttiğine göre Habsburg ordusu, Estergon'dan sağladığı iase ve ikmalleri Kızlar Adası'ndan (Mac. Margit-Sziget) Budin'e kurduğu bir köprü vasıtası ile gerçekleştirmekteydi⁵². Habsburg kurmaylarının edindiği bilgiye bakılırsa Budin 1.000'i yeniçeri olmak üzere 6.000 kişi tarafından korunmaktaydı⁵³. Arşidük Matthias, Çaşovia'dan (Slov. Košice) Budin'e geldikten sonra savaş konseyini toplamış ve 10 Ekim 1598 tarihinde kaleye bir saldırı planlamıştır. Daha sonra ağır topçu hazırlıklarının ardından saldırı başlatıldı. Sol kanattaki askerler, Tuna kıyısındaki burca karşı harekete geçerken merkez ve sağ kanattaki kuvvetler ise surlara ve gediklere saldırdı⁵⁴.

Resim I: 1598 Yılında Habsburg Kuvvetlerinin Budin Kalesi'ne Saldırısı

(Kaynak: Ortelius, *Chronologia*)

⁵² Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Târîhi (Metin ve Tablîl), (Haz: Ziya Yılmaz), TTK, Ankara, 2003, C: I, s. 222; Mehmed b. Mehmed er-Rûmî, Nûbbetü't-Tevârih ve'l-Abbâr, (Haz: Abdurrahman Sağır), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2000, s. 494-495.

⁵³ Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme (1567-1604)*, s. 272.

⁵⁴ György, *Budai Ostomai*, s. 27.

Osmanlı kaynakları savaşın en şiddetli çatışmalarının yedinci günde (11 Ekim 1598) gerçekleştiğini ve düşman ordusunun hem su hem de kara yoluyla şiddetli hücumlar gerçekleştirdiğinde mutabık olmakla birlikte bu savaşların detayları hakkında bilgi vermezler⁵⁵. Bu savaşlar hakkında detaylı bilgi veren Macar kaynaklara göre Margit Adası'na demirleyen Habsburg donanması geceleyin Budin Kalesi'nin altında nöbet tutan Türk gemilerine baskın verdi. Ertesi gün Tuna üzerinde saldırıya girişen Habsburg filosu, bugünkü Zincirli Köprü (Mac. Széchenyi Lánchíd) yakınlarında Osmanlı filosu ile şiddetli bir savaşa tutuşmuştur. Bu savaşta 25 kadar Osmanlı gemisi ateşe verilmiş ve yanan gemiler Tuna'da korkunç bir manzaraya dönüşmüştür⁵⁶. Tuna üzerindeki üstünlüğü elde eden Habsburglar, kara yoluyla da aynı üstünlüğü elde etmeye çalışıyorlardı. Öyle ki Habsburg ordusu, kanlı bir çarpışmanın ardından Su Şehri'ne (Mac. Víziváros) girmişler, ardından sol kanat birlikleri Peşte'ye giden köprüye kadar giderken sağ kanatta bulunan askerler de, Viyana Kapısı'na doğru ilerlemiştir. Habsburg askerleri geri çekilirken bile sokaklarda sert bir şekilde savaşıp Osmanlıların kaçış yolunu kesti. Bu hezimetten sonra Budin Beylerbeyi Mihaliçli Ahmed Paşa, Gellért Tepesi'ndeki kaleyi terk etti⁵⁷. Macar tarihçi Szamosközy István'a göre Habsburgların gerçekte ilk hedefledikleri yer aslında Gellért Tepesi'ydi. (Mac. Gellérthegy). Hatta Habsburglardan gelen baskı sonucu Osmanlılar Budin'in tepesinde yer alan bu kaleyi tamamen yıkıp boşaltmışlardı⁵⁸. İşte söz konusu bu mücadeleler esnasında Maraş Beylerbeyi Sinan Paşa, İstolni Belgrad (Mac. Székesfőhervár) muhafazasında iken Budin yardımına gelen Semender Paşa ve daha birçok asker şehit düştü. Öte yandan Tiryaki Hasan Paşa ve Semendire Beyi Mehmed ise yaralananlar arasındaydı⁵⁹. Bu noktada İngiliz Tarihçi Knolles, Miklós Pálffy'nin Budin Kalesi'ndeki baskıyı artırmak amacıyla önce Gellért Tepesi'ni ele geçirdiğini ve bu andan itibaren savunmacıların büyük korkuyla kaleye kapandığını belirtir⁶⁰. Osmanlı kaynaklarında askerlerin korku ve endişe sezilmezken üstünlüğün kuşatmacılara geçmesi gerçeği kabul edilir. Hatta Mehmed b. Mehmed, düşmanın baskıyı artırması karşısında Budin Kalesi'nin dahi elden gidebileceği ihtimali üzerinde durur. Buna önlem olarak gece vakti askerlerin kaleyi savunmak için varoştan iç

⁵⁵ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 152; Naîmâ, *Târih*, s. 148; Mehmed b. Mehmed, *Nühbetü't-Tevârih*, s. 495.

⁵⁶ Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme (1567-1604)*, s. 273-274.

⁵⁷ György, *Budai Ostomai*, s. 28. Bu sıralarda Habsburg İmp. II. Rudolf'a gönderilen mektupta, Su Şehri'nin ele geçirilmesinden sonra paralı askerlerin ve üst düzey komuta yetkililerinin Viyana'dan ödenek talep ettiğinden bahsedilmektedir. Ancak Viyana'dan gelen cevap ise Budin Kalesi'nin ele geçirilmesi şartıyla bu ödeneklerin kendilerine verileceği yönündeydi. Bk. Zoltán Péter Bagi, "The Life of Soldiers During the Long Turkish War (1593-1606)", *Hungarian Historical Review* 4, no. 2 (2015), s. 395.

⁵⁸ Szamosközy István, *Erdély Története*, Magyar Helikon 1963, s. 117.

⁵⁹ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 152; Naîmâ, *Târih*, s. 148.

⁶⁰ Richard Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, London, 1603, s. 1105.

kaleye geçtiklerinden bahsedilir⁶¹. Dönemin kaynaklarından de anlaşılacağı üzere Budin kalesinin tam karşısında bulunan Gellért Tepesi'nin elden çıkması Osmanlılar açısından stratejik bir mevkiinin kaybedilmesi anlamına gelmekteydi. Muhtemelen bu durum kuşatma üstünlüğünü Habsburglara geçirirken Budin'e yönelik baskılar da şiddetlenmiştir.

Topçular Kâtibi, Gellért Tepesi'ne konan topraklar sayesinde düşmanın Budin Kalesi ve Sarayı'nı rahatlıkla vurabildiğini ancak Peşte'den buna karşılık verildiğini anlatır. Ne var ki Habsburglar Eski Buda yönünde kurdurdukları topraklarla kaleye günde 780 adet gülle atmaktaydı. Ova Kapısı'ndan Viyana Kapısı'na değin metrisler kurmuşlar ve geceli gündüzlü dört beş kez hücum etmişlerdir⁶². Bu hücumların şiddetle devam ettiğine değinen Knolles, saldırılar sonucunda 2.000 kadar asker kaybına karşılık olarak Hristiyan güçlerinin sadece 300 kayıp ve 700 yaralı verip geri çekildiğini ifade eder. Hatta kalede bulunan savunucular artık top atışlarına tahammül edemedikleri için Budin Paşa'sına şikâyetle bulunmuşlardır⁶³. Muhtemel suretle bu serzenişler, Várad Seferi'nde bulunan Satırcı Mehmed Paşa ile Kırım Hanı Gazi Giray'dan yardım talep edilmesine yol açtı. Nitekim Várad'a gönderilen mesajda "Eğer *biz̄at gelinmezse Budin'in elden gideceği ve Müslümanların düşmana esir düşeceği*" yazılıydı⁶⁴. Öte yandan bu fırsattan istifade eden Eflak Voyvodası Yiğit Mihail de yönünü Niğbolu Kalesi'ne yöneltmişti. Bir müddet sonra Yiğit Mihail'in bir yolunu bulup Hâfız Ahmed Paşa'yı Niğbolu'da yendiği haberi gelmişti⁶⁵. Kuşkusuz bu haberler Várad'a ulaştığı vakit Satırcı Mehmed Paşa ve savaş erkânı arasında büyük bir paniğe yol açtı ve Budin'e yardım etmesi için Kırım kuvvetlerinden bir kısım asker oraya gönderildi⁶⁶. Bu kararın alınmasında Budin ile Várad arasındaki mesafe farkı gözetildiği gibi Tuna ve Tisa gibi nehirlerin üzerinde köprü bulunmadığı da dikkate alınmıştı. Şöyle ki Satırcı Mehmed Paşa önderliğindeki tüm ordu karadan gideceği için Budin-Várad arasındaki her nehir üzerine köprü yapmak mümkün olmayıp zaman kaybına yol açabilirdi. Bu nedenle şimdilik Kırım Tatar askerlerinin yardıma gitmesine karar verilmişti⁶⁷. Peçevi'ye göre 15.000 Tatar askerinin yardıma gönderilmesindeki maksat "*serdar yardıma*

⁶¹ Mehmed b. Mehmed, *Nühbetü't-Tevârih*, s. 495-496.

⁶² Topçular Kâtibi, *Târîh*, I, s. 223.

⁶³ Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, s. 1105.

⁶⁴ Mehmed b. Mehmed, *Nühbetü't-Tevârih*, s. 496; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 153; Naîmâ, *Târîh*, s. 149.

⁶⁵ Yusuf Heper, "Tuna Yalılarında Mihai Viteazul Tehdidi (1598): Osmanlı-Romen Kaynakları Işığında Yeni Bir Değerlendirme" *Karadeniz Araştırmaları*, XVII/68 (2020), s. 892.

⁶⁶ Feridun Emecen, Onbeş Yıl Savaşları Tarihinden Bir Safha: Osmanlı Kaynaklarına Göre 1598 Varad Seferi", *Osmanlı Klasik Çağında Savaş*, 2. Baskı, Timaş Yay., İstanbul, 2011, s. 242-243.

⁶⁷ Hasan Bey-zâde Ahmet Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi*, Metin ve İndeks (1003-1045/1595-1635), (Haz. Şevki Nezihî Aykut), C. III, TTK, Ankara, 2004, s. 587-588.

geliyor” diyerek Budin’deki savunmacıların moralini yükseltmekti⁶⁸. Kırım desteğinin yanı sıra Eğri Beylerbeyi Bektâş Paşa da beraberinde bulunan 2.000 kadar askerlerle yardıma koştu. Öte yandan Temeşvar Beylerbeyi Dev Süleyman Paşa da yedi sancakbeyinin yanı sıra elindeki askerlerle Budin yardımına gitti⁶⁹.

Bu sıralarda Miklós Pálffy, kaleyi sürekli top atışlarıyla dövmeye devam ederken savunmacılar da kalede açılan gedikleri tamir etmeye uğraşıyordu. Habsburg tarafına genel saldırı emri verilse de sonuç getirmedi. Bunun üzerine Pálffy, genel hücumlarda daha fazla adam kaybetmemek adına lağım hareketlerine hız verdi. Osmanlı askerleri ise karşı lağım kazarak düşmanın kaleye sızmasına bir kez daha izin vermedi. Knolles’in deyimiyle Hristiyan güçleri Tuna’daki köprünün yıkılmasından dolayı karadan ya da sudan herhangi bir yardım alma ümidi kalmayan kaleyi kuşatmaya devam ediyordu⁷⁰. Savunmada kalan Osmanlı güçlerinin en önemli kozu ise toplardı. Habsburglar üç kez dış varoşa girse de kaledekiler bunu püskürtmeyi başardı⁷¹. Bu noktadan sonra Budin Beylerbeyi Mihaliçli Ahmed Paşa, hem Budin hem de Peşte kalelerinin aynı anda savunulamayacağı kanaatine varmış olmalı ki Peşte’de bulunan askerleri karşı tarafa geçirerek savunma merkezini Budin’e çekmek istemiştir. Fakat tam bu sırada Szolnok Beyi Osman, vaktinde yetişip kuşatmacıları bozguna uğratmıştır. Üstelik Peşte’de bulunan askeri de yanına alıp karşı tarafı zor durumda bırakmıştır⁷². Dev Süleyman Paşa’nın Szolnok üzerinden dört günde Peşte’ye varması moralleri iyice yükseltmiş olmalıdır. Nitekim Dev Süleyman Paşa, Tuna üzerinden Su Şehri’ne ve oradan da Budin Kalesi’ne geçmiş, beylerbeyi sıfatıyla liderlik ve komutayı ele alarak askerinin maneviyatını artırmıştır⁷³.

Osmanlı tarafında bu tür gelişmeler yaşanırken Budin’i kuşatan Hristiyan ordusu, hava şartlarının kötü olmasından ve kale savunmacılarının büyük cesaretinden dolayı bıkmış durumdaydılar. Yine de Budin Kalesi’nin teslim umuduyla yeni bir lağım girişiminde daha bulundular. Ancak lağım saldırısı beklenen etkiyi göstermedi. Knolles, bu noktadan itibaren kuşatmacıların yeni bir hamleye güçlerinin kalmadığını ve hatta suyla dolu hendeklerden dahi çıkamadıklarını dile getirmesi⁷⁴ kuşatmanın niçin uzun süre sürdürülemediğinin bir göstergesi olmuştur. Üstelik olumsuz hava şartlarına ilaveten kuşatma ordusunun Várad’dan yardım için yola çıktığına dair haberlerin ordugâhta duyulması Habsburg cephesinde moral ve motivasyonu düşürmüş olmalıdır. Bu bağlamda Habsburgların

⁶⁸ Peçevi, *Tarih*, C. II, s. 217.

⁶⁹ Mehmed b. Mehmed, *Nübbetü’l-Tevârih*, s. 496-497; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 153; Naîmâ, *Târih*, s. 149.

⁷⁰ Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, s. 1105.

⁷¹ Szamosközy István, *Erdély Története*, s. 118.

⁷² Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 153; Naîmâ, *Târih*, s. 149.

⁷³ Topçular Kâtibi, *Târih*, I, s. 224.

⁷⁴ Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, s. 1105.

yeni bir saldırıya güçlerinin kalmadığını belirten Selanikî, onların bu sebepten Budin'den çekip gittiklerini nakleder⁷⁵. Zaten Budin'de beklemenin bir sonuç getirmeyeceğini anlayan Pálffy de 2 Kasım'da Estergon'a çekilme kararı aldı⁷⁶. Yaklaşık bir ay süren muhasaranın sonucunda kale varoşunda bulunan camii, mescit ve binaların ciddi şekilde zarar gördüğü dönemin kaynakları tarafından dile getirilmektedir⁷⁷. Bilhassa Budin'deki olayların merkeze nasıl yansıdığı belgelere göre tespit edilememekle birlikte Boğdan voyvodası Ieremia'nın (1600-1606) bölgedeki casuslar aracılığı ile merkeze verdiği bilgilerde bazı dikkat çekici hususlar yer almaktadır. Ieremia'nın mektubuna bakılırsa Habsburg ordusu geri çekildikten sonra Arşüdük Maximilian'ın bir hayli askerle Budin'e gelip burayı ele geçirdiği haberlerinin asılsız olduğu ve aslında iki ordunun karşı karşıya gelmediğini bildirmiştir. Ne var ki Habsburgların bu hareketine karşılık olarak Kırım Tatar ordularının Macar kasabalarında yağmalar gerçekleştirildiğinden bahsedilerek⁷⁸ Macar topraklarında bir intikam seferinin yapıldığı göze çarpmaktadır.

4. Budin'e Yönelik Tehditlerin Artması: Peşte'nin Kaybı (1602)

Habsburgların 1598 yılında Osmanlıların çok yönlü cephede savaşmasını fırsat bilip başta Yanıkkale olmak üzere Tatá, Veszprém, Palota ve küçük çaplı diğer kaleleri geri almaları ve Satırcı Mehmed Paşa'nın Várad'daki başarısızlığı tüm Hristiyan alemini olmasa bile en azından bu mücadeleyi organize eden Papa VIII. Celement'i heyecanlandırmıştı. Bu koşullar altına Papa VIII. Celement, Hristiyan yöneticileri Osmanlıları Avrupa'dan atmaları için topyekûn yeniden organize etme girişiminde bulunsa da bu pek mümkün olmadı⁷⁹. Osmanlı cephesinde ise Damat İbrahim Paşa, 1599 baharında Macaristan serdari sıfatıyla cepheye gönderildi. Sadrazamın Belgrad'a gelmesiyle birlikte Macaristan'ın farklı bölgelerinden birçok Tatar ve Türk askeri buraya geldi. Belgrad'dan harekete geçen ordunun hedefi Uyvár'dı. Sadrazam yollarda ordunun geçiş güzergâhında olan köprü ve palankaları tamir ettirerek Budin'e geldi⁸⁰. Daha sonra şehrin harap olan kısımlarını tamir ettirdi ve hendekleri temizletti⁸¹. Budin'de fazla zaman kaybetmeyen Damad İbrahim Paşa, Peşte'ye geçip Vác üzerinden Ciğerdelen (Mac. Párkány) yönüne doğru ilerledi. Bu sıralarda Osmanlılar ile Habsurglar arasında barış müzakereleri

⁷⁵ Selânîkî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânîkî (971-1003/1563-1595)*, (Haz: Mehmet İpşirli), C. II, 2. Baskı, TTK, Ankara, 1999, s. 788.

⁷⁶ Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, s. 1105; György, *Budai Ostomai*, s. 28.

⁷⁷ Solak-Zâde, *Tarih*, s. 828; Selânîkî, *Târîh*, II, s.788.

⁷⁸ BOA, A. {DVN. 7/64.

⁷⁹ Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme*, s. 287.

⁸⁰ Ciro Spontoni, *Historia Della Transilvania*, Venetia, 1638, s. 117; Nezihi Aykut, "Damat İbrahim Paşa", *İA*, C. VIII, İstanbul 1993, s. 440.

⁸¹ Veysel Göger, *Osmanlı Seferlerinde Ordu, Çevre, Halk (1300-1774)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2020, s. 55.

başladı. Ancak Osmanlıların Estergon, Fülek, Nógrád’ın yanı sıra Hatvan ve Yanıkkale’yi istemeleri üzerine görüşmeler son buldu. Bunun üzerine Uyvár üzerine yönelen Osmanlılar, sefer mevsiminin geçmesi üzerine aynı yol üzerinden Peşte’ye geri döndüler⁸².

1600 yılına gelindiğinde ise Damat İbrahim Paşa, Macar topraklarındaki taarruzlarına devam etmiştir. Osmanlı güçlerinin hedefinde Estergon’u yeniden ele geçirmek vardı. Fakat Macaristan’daki meselelerin aciliyetinden dolayı Osmanlı savaş liderleri, savaş planlarını Ösek’te değiştirmek durumunda kaldılar⁸³. Bu kararın alınmasında Tiryaki Hasan Paşa’nın Budin yolunun ehemmiyeti için orduyu Babócsa’ya yönlendirmesi etkili olmuştur. Nitekim 1600 yılının Ağustos sonunda Babócsa önlerinde beliren Osmanlı ordusu, bazı zayıatlar vermesine rağmen kaleyi 5 Eylül 1600 tarihinde fethetmeyi başarmıştır. Ordunun bundan sonraki hedefi ise Batı Transdanubia savunmasındaki en önemli istihkâmlarından biri Kanije olacaktı⁸⁴. Sadrazam İbrahim Paşa önderliğindeki 48.000 kişilik Osmanlı ordusu, Ösek’ten Lala Mehmed Paşa ise Budin üzerinden Kanije’ye doğru yürümüşlerdir. Buna karşılık savunmayı ihmal etmeyen Habsburglar, Kanije’yi korumak için Georg Paradeiser ve yanında bulunan 800 muhafızı iki aylık bir mühimmatla kalede bırakmıştır. İlk olarak Kanije önlerine temkinli olarak yaklaşan Osmanlılar, etrafı surlarla çevrili bu güçlü kaleyi top atışları ile dövüp etkili olmaya çalıştı. Bu sıralarda Habsburgların Yanıkkale’den Kanije’ye doğru geldiği haberi bu planları bozmuş ve Habsburg ordusu ile karşı karşıya gelinmiştir. Nitekim güçlü bir şekilde Osmanlı saflarına saldıran Habsburglar, yeniçerileri ormanlık araziye doğru sürüklemeyi başarmış ancak sadrazamın durumu toparlamasıyla üstünlük Osmanlılara geçmiştir. Kanije’ye gelen imdat ordusunun bozgunu, kalede büyük bir patlamanın olması ve erzakın azalması gibi sebeplerle kale kumandanı 23 Ekim 1600 tarihinde Kanije’yi teslim etti. Kanije Kalesi’ni Osmanlılara terk eden Avusturyalı General Georg Paradeiser’in cezası ağır oldu ve döndüğünde ölüm cezasına çarptırıldı⁸⁵.

⁸² *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi: Osmanlı Devri Osmanlı-Avusturya Harbî (1593-1606)*, III. Cilt III. Kısım Eki, Gnkur, Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları Ankara 1985, s. 122-123.

⁸³ Mária Ivanics, “Dönemin Resimlerinde Avusturya Takviye Kuvvetlerinin Kanije’ye Yürüyüşü”, *Türkler*, (Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek vd), C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 687.

⁸⁴ *Kanije Savunması ve Tiryaki Hasan Paşa*, T.C. Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Türk Asker Büyüklüğü ve Zaferleri, Gnkur Basımevi, Ankara 1986, s. 9-10; Viktor Kanász, “1600-1601 Kanije Kuşatmalarının Çağdaşlarının Hafızalarındaki Yeri ve Algısı Üzerine”, *Avrupa’nın Unutulmuş Savaş Alanları: Osmanlı-Macar İlişkileri ve Avrupalılar*, Editörler: Viktor Kanász-István Nagy-L., (Çev. Mehmet Akif Koç), Kitabevi Yay., İstanbul 2024, s. 155.

⁸⁵ Csilla Száraz, “Kanije Kalesi’ndeki Arkeolojik Çalışmalar: Geçmiş, Bugün ve Gelecek”, *Avrupa’nın Unutulmuş Savaş Alanları: Osmanlı-Macar İlişkileri ve Avrupalılar*, s. 105; Semih

İbrahim Paşa'nın ölümüyle birlikte Yemişçi Hasan Paşa vezarete getirilmiş ve Habsburglarla barış anlaşması imzalama girişiminden bir sonuç alınamayınca sadrazam, yeni bir Macaristan Seferi için cepheye gönderilmiştir. Bu sıralarda Avusturya, İtalyan, İspanyol, Fransız, Macar ve Maltalılardan oluşan 60.000 kişilik birleşik Hristiyan ordusuna liderlik eden Henry Mercoeur 47 adet topla İstolni Belgrad (Mac. Székesfőhervár) kuşatmasına başladı⁸⁶. Nitekim General Russworm'un birlikleri beklenmedik bir şekilde bataklıkları geçerek Sziget mahallesini ele geçirmiş ve bu başarı 20 Eylül'de İstolni Belgrad'ın el değiştirmesine sebep olmuştur⁸⁷. Bu başarılarla paralel olarak Prens Ferdinand ve müttefikleri aynı tarihlerde Kanije Kalesi'ni kuşatma altına almışlar ancak Tiryaki Hasan Paşa engeliyle karşılaşmışlardır. Nitekim Tiryaki Hasan Paşa 9.000 kişilik kuvvetiyle Arşüdüğü Ferdinand'ın yürüttüğü 40.000 kişilik Habsburg ordusuna karşı destansı bir direniş göstermiş ve genel hücumlara başarıyla karşı koymuştur. Habsburglar, ordunun ağır kayıplara uğramasının etkisiyle kuşatmayı 18 Kasım 1601 tarihinde sonlandırmışlardır. İşte yetmiş gün süren bu kuşatma ve Tiryaki Hasan Paşa'nın direnişi ve savunma başarısı bölgede her zaman canlı tutulmuş ve serhat askerleri için bir moral kaynağı olmuştur⁸⁸.

Bu sıralarda Erdel'deki politik dengeler Habsburglar aleyhine devam ediyordu. Bilhassa II. Rudolf'un Erdel'e askeri vali olarak atadığı General Basta gün geçtikçe bölgede askeri ve idari yetkiyi eline almaktaydı. Ancak General Basta'nın Erdel'de sergilediği kötü yönetim, zorbalık ve halkı zorla Katolik yapma çabası Erdel'de genel huzursuzluğa sebep oldu. Üstelik II. Rudolf'un Erdel'i Avusturya hanedanlığına bağlı bir eyalet haline getirme düşüncesi, Osmanlı yanlısı soylu sınıfının G. Basta'ya karşı Sekel Moise'nin (Mac. Mózes Székely) yanında yer almasını sağladı. Bu koşullar altında Erdel'deki desteği arkasına alan Moise, Lipova ve Yanova kalelerinin Osmanlılara teslim edilmesini şart koşarak sadrazam Yemişçi Hasan Paşa'dan yardım sözünü aldı⁸⁹. Belgrad'tan Peç'e gelen S. Moise, burada

Yeşilbağ, "Maksadi'nin Kanije Fetihnamesi", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sa: 12/3, (2023), s. 1031, 1034-1035; Aykut, "Damat İbrahim Paşa", s. 440.

⁸⁶ Aurel Decei, *Istoria Imperiului Otoman până la 1686*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1978, s. 291; Emirhan Özçelik, Üngürs Sözünden Müteneffir Olmağla: Uzun Savaşlar Döneminde (1593-1606) Doğu Eyaletlerinden Habsburg Seferlerine Askeri Desteğin İmkân ve Sınırları, *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi*, No: 2, (2023), s. 117.

⁸⁷ Geza David, "İstolni Belgrad", *İA*, C. 23, İstanbul 2001, s. 405.

⁸⁸ Mahmut Ak, "Tiryaki Hasan Paşa" *İA*, C. 41, İstanbul 2012, s. 206; Geza David, "Kanije", *İA*, C. 24, İstanbul 2001, s. 307; Osman Ünlü, "Erken Dönem Tarihi ve Edebi Kaynaklarında Kanije Müdafaası", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. V, Sa: 4, (2016), s. 693.

⁸⁹ Susana Andea, "Evoluții Politice în Secolul al XVII-lea. De la Ștefan Boskai la Mihail Apafi", *Istoria Transilvaniei*, Vol. II (de la 1541 până la 1711), Ediția III, Academia Română Centrul de Studii Transilvane, (Cluj-Napoca, 2016), s. 121-122. Decei, *a.g.e.*, s. 291.

Tatar hanı ile görüştü. Olayın görgü şahidi Peçevi, Tatar Hanı’nın onu gayet olumlu karşıladığından söz eder. Moise’nin gidişinden sonra sadrazam Erdel Seferi’ni kafasına koymuş, ancak Budin’in ehemmiyeti için önce İstolni Belgrad’a yönelmiştir⁹⁰.

Yemişçi Hasan Paşa’nın 29 Ağustos 1602 tarihinde 70.000 kişilik ordu ile İstolni Belgrad’ı beklemelik bir şekilde geri alması Habsburg cephesinde paniğe yol açtı. Bu paniğin sebebi Hasan Paşa’nın Habsburg vilayetlerini yağmalayacağından ileri gelmekteydi⁹¹. Ancak durum hiçte beklenildiği gibi olmamış Osmanlı ordusu bu seferin ardından Budin’e oradan da Peşte yakasına geçmiştir. Burada askerin ikmal ve iâşe temini gerçekleştirilmiştir⁹². Hasan-Beyzâde’nin belirttiğine göre Sadrazamın niyeti General Basta’ya karşı mücadeleye girişen Sekel Moise’yi Erdel’e kral yapmaktır⁹³. Ne var ki Yemişçi Hasan Paşa’nın Erdel’e gitme kararı içeride çok tartışıldı. Budin Beylerbeyi Kadızâde Ali Paşa, Budin Kadısı Habil Efendi, düşmanın Komárom civarında hazır bulunduklarını ve sadrazamın gitmesi halinde düşmanın Budin ve Peşte’ye saldıracağına dair endişelerini dile getirdiler⁹⁴. Bu sıralarda Budin muhafazasında görev yapan Topçular Kâtibi Abdülkadir Efendi de, düşmanın ordugâhlarını Estergon, Yanıkkale ve Komárom’da kurduklarını⁹⁵ dolayısıyla Budin’in tehlikede olduğuna dikkat çeker. Nitekim Macar kaynakları sadrazamın bu hareketini Yanıkkale’de bekleyen müttefik güçler için Budin’i bir av olarak bıraktı şeklinde⁹⁶ yorumlaması Osmanlı kaynakları ile örtüşmesi bakımından dikkate değerdir.

Hasan Paşa’nın merkeze gönderdiği telhislere bakılırsa Habsburgların niyetinin havalat el verdiği sırada Budin ve Peşte kalelerine saldırmak olduğunun farkındaydı. Hatta bunun için Budin ve Peşte kalelerine 5-10.000 civarı tüfekçi tedariki talebinde bile bulunmuştu⁹⁷. Ancak yine de Hasan Paşa, Osmanlı kuvvetlerinin Erdel’e gidişlerine mani olmak için düşmanın civar kalelere 6-7.000 asker yerleştirdiği fikrindeydi. Nitekim Kadızâde Ali Paşa casuslarından aldığı bilgiye dayanarak bu kuvvetlerin 80.000’den fazla olup asıl hedeflerinin Budin Kalesi olduğunu konusunda sadrazamı uyarmıştı. İçerideki muhalefete aldırış

⁹⁰ Peçevi, *Tarih*, C. II, s. 244.

⁹¹ Domokos György, *Budai Ostomai*, s. 28; Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme*, s. 371.

⁹² İmre Karácson, “Buda Ostroma 1602-Ben”, *Hadtörténelmi Közlemények*, (Ed. Szendrei János), 12. Evfolyam, XII. Kötet, Budapest 1911, s. 22.

⁹³ Hasan Bey-zâde, *Târîh*, III, s. 667.

⁹⁴ Mehmed b. Mehmed, *Nühbetü’l-Tevârih*, s. 535; Solak-Zâde, *Tarih*, s. 853-854.

⁹⁵ Topçular Kâtibi, *Târîh*, I, s. 337.

⁹⁶ Karácson, “Buda Ostroma 1602-Ben”, s. 20.

⁹⁷ *Osmanlı Tarihine Aid Belgeler-Telhisler (1597-1607)*, (Haz: Cengiz Orhonlu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1970, s. 51.

etmeyen Hasan Paşa, Peşte'de konaklayan orduyla birlikte Erdel'e kral tayin etme kararından vazgeçmedi⁹⁸.

Hasan Paşa'nın bu tutumu General Ruszworm için iyi bir fırsat oldu. Ruszworm, 20 Eylül'de yaklaşık 20-24.000 kişilik bir orduyla Estergon'a oradan da savaş konseyinin kararı doğrultusunda Budin'e yürüdü⁹⁹. Ardından Tuna'nın her iki yakasından Szentendre Adası'na dombaz köprüler inşa etti. Habsburgların amacı hem Peşte hem de Budin'i kapatıp Osmanlı askeri gelmeden iki yaka arasında iletişimi kurabilmektir¹⁰⁰. Bu amaçla müttefik güçler, Eski Budin'in kalıntılarından neredeyse Kızlar Adası'na kadar uzanan geniş bir alanda kamp kurdular¹⁰¹. Knolles'e göre Habsburgların Budin'e gelişi o denli ani ve beklenmedik bir zamanda oldu ki, şehirde bulunan Osmanlıların önlem almaya dahi vakitleri olmadı¹⁰². Kâtip Çelebi ve ondan naklen alıntı yapan Na'imâ, farklı milletlerden müteşekkil Habsburg ordusunun Eski Budin yönüne gelerek tonbaz gemilerle köprüler yapıp Kızlar Adasına geçtiğini ve donanmanın ilerleyerek köprüyü bozup Peşte'ye girdiğini¹⁰³ kısaca anlatırlar.

⁹⁸ Hasan Bey-zâde, *Târih*, III, s. 668-669.

⁹⁹ Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme*, s. 372.

¹⁰⁰ Karácson, "*Buda Ostroma 1602-Ben*", s. 23.

¹⁰¹ Veress Endre, "Buda es Pest 1602-1603-Ikí Ostroma", *Haditörténelmi Közlemények*, (Ed. Szendrei János), 11. Evfolyam, XII. Kötet, Budapest 1910, s. 57.

¹⁰² Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, s. 1146.

¹⁰³ Kâtip Çelebi, *Fezleke*, s. 240; Na'imâ, *Târih*, s. 212. Habsburg ordusu hakkında rakam belirtmeyen diğer Osmanlı kaynaklarına nazaran Topçular Kâtibi Abdülkadir Efendi, farklı milletlerden oluşan Hristiyan ordusunun 150.000 civarında olduğunu ve 40 adet bedoloşa top ve 70 adet darbzenin orduda bulunduğunu ifade eder. Bk. Topçular Kâtibi, *Târih*, I, s. 338-339.

Resim II: Habsburgların Budin ve Peşte'yi Birbirine Bağlayan Köprüyü Havaya Uçurmasını Anlatan Bir Gravür

(Kaynak: regirtka.oszk.hu.buda)

Budin muhafazasında bulunan Topçular Kâtibi ise Peşte'de gelişen hadiseleri teferruatlıca anlatır. Onun anlattığına göre düşman, akşam vakti Peşte'yi Hatvan Kapısı yönünde muhasara etmiş, top atışları sonucu kapı yıkıldıktan sonra düşman içeriye girerek Pazar yerlerini dahi talan etmiştir. Buna mukabil muhafazada bulunan tüfekli askerler, sıralar halinde dizilerek düşmana karşı Peşte'yi savunmuşlardır. Nitekim Peşte savunmasını güçlendirmek için Eğri'den gelen askerler Hatvan Kapısı'ndan girerek düşmanı zor durumda bırakmış, nihayetinde Budin Mir-i miranı Süleyman Paşa şaykalarla Peşte yakasına geçmiştir. Ancak onun şehit düşmesinden sonra Peşte savunması iyice zayıflamış ve böylece Habsburglar kuşluk vakti Peşte'yi zapt etmişlerdir¹⁰⁴. Peşte'nin el değiştirmesini Osmanlı kaynaklarından farklı şekilde ele alan Knolles ise Habsburgların Su Şehri'ni ele geçirerek Budin yönünden Peşte yakasına geçişleri engellemeyi ve devamında bu geçişleri kolaylaştıran köprüyü havaya uçurmak istediklerini yazar. Ayrıca Habsburgların köprüyü havaya uçurmak amacıyla gemiye farklı bir düzenek yerleştirip köprüye doğru yürüttüğünü, Tuna'da geminin yüzdüğünü gören Türklerin de Su Şehri'nden köprüye doğru koştuğu esnada köprünün havaya uçmasıyla birçok Türk askerinin Tuna Nehri'nde boğulduğunu¹⁰⁵ anlatarak

¹⁰⁴ Topçular Kâtibi, *Târîh*, I, s. 285-287.

¹⁰⁵ Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, s. 1146. Nitekim Macar kaynaklarda da Peşte'de sıkışıp kalan Türklerin Budin'den yardım almasını engellemek için iki şehri birbirine bağlayan tombaz köprünün yıkılması gerektiğini ve bu görevi üstlenen Macar

Osmanlı kaynaklarında bulunmayan detayları gözler önüne serer¹⁰⁶. Öte yandan Peşte hisarını ele geçiren Habsburglar, Budin'i baskı altına tutabilmek için yeniden Tuna üzerinde konumlandılar. Knolles'e göre Budin Kalesi'ni kuşatmak için topları o denli yükseğe yerleştirdiler ki istedikleri vakit şehrin ortasına kadar top atışı yapabilmekteydiler¹⁰⁷.

Eski Budin'de konuşlanmış olan Habsburg ordusunun bir kısmı Gellért Tepesi üzerinde bulunan palankayı ele geçirdiler. Bu andan itibaren Budin Kalesi'ni sıkıca muhasara eden düşman birlikleri Gül Baba taraflarında kurdukları toprakla Beç ve Ova kapısından muhasarayı şiddetlendirdiler¹⁰⁸. Öyle ki Mehmed b. Mehmed, Budin'in yedi sekiz yerden muhasara edildiğine değinerek¹⁰⁹ kalenin sıkıca abluka altına aldığına vurgu yapar. Nitekim Peşte'nin düşmesinin ardından 9 Ekim 1602 tarihinde Arşidük Matthias da Viyana'dan kampa doğru yola çıktı. Kamptaki genel motivasyon çok yüksekti, çünkü genellikle iki hafta içinde çok önemli olan Budin Kalesi'ni düşüreceklerine inanmaktaydılar. Hristiyanlar 11 Ekim'den itibaren kuşatmayı taze kuvvetlerle sürdürdüler. Budin Kalesi üç farklı taraftan muhasaraya tabi oldu. Habsburg kuvvetleri hem Peşte ve Gellért'ten hem de Tuna Nehri üzerinde bulunan şaykalardan surlara ateş açtılar¹¹⁰. Nitekim General Ruszworm, 12 Ekim'de tüm güçleriyle Budin Kalesi'ne genel saldırı için kuşatma toplarını öne sürmeye başladıkları vakit sadrazamın 20.000 kişilik kuvvetle geri döndüğünü öğrendiğinde¹¹¹ tüm ümitleri boşa çıktı.

denizcilerin bu köprüyü başarıyla yıktıklarından bahsederler. Bk. Karácson, "*Buda Ostroma 1602-Ben*", s. 23-24.

¹⁰⁶ Bu bilgi Macar kaynaklarında da mevcuttur. Veress'in bildirdiğine göre Habsburg ordusu kısa sürede Peşte Hisarı'nı ele geçirebileceklerini düşündükleri için önce buraya saldırmaya karar verdiler. Ardından 3 Ekim'de Budin ve Peşte'yi birbirine bağlayan donbaz köprü bir gemi aracılığı ile uçurulmuştur. Bk. Veress, "*Buda es Pest 1602-1603-Ikiz Ostroma*", s. 60.

¹⁰⁷ Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, s. 1147.

¹⁰⁸ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 240; Nâimâ, *Târih*, s. 212.

¹⁰⁹ Mehmed b. Mehmed, *Nübbetü't-Tevârih*, s. 535.

¹¹⁰ Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme*, s. 375; Veress, "*Buda es Pest 1602-1603-Ikiz Ostroma*", s. 62-63.

¹¹¹ Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, s. 1147.

Resim III: Habsburgların Budin Muharasasını Gösteren Başka Bir Gravür

(Kaynak: Ortelius, *Chronologia*)

Budin'e yönelik baskının artmasıyla birlikte kalenin elden gideceği haberi Szarvas menzilinde bulunan sadrazama ulaştırıldı. Durumun ciddiyetini kavrayan sadrazam, vakit kaybetmeden Öküz Mehmed ve Deli Balta paşalara 2.000 asker verip hemen Anadolu Beylerbeyi Nuh Paşa'nın yanına ve oradan da Budin'e gitmeleri emredildi. Her ne kadar Moise, onu yeniden Erdel'e davet etmeye çabalasa da Sadrazam, Budin'in kaybedilmesi durumunda sorumluluk almaya cesaret edemedi. Bu yüzden vakit kaybetmeden dört gün içinde 20.000 kuvvetle Peşte önlerine geldi. Sadrazam, Budin'in 28 adet topla dövüldüğünü ve Peşte'nin de düşmanla dolu olduğunu gördü. Düşman kuvvetleri ise Margit Adası'ndan Peşte yönüne köprüler kurarak İslam askerlerini Budin'e yaklaştırmadılar. Bunun üzerine yapılan toplantıda Peşte yönüne saldırılar yapılması uygun görüldü. İlk etapta Peşte'ye giden köprüler yıkılarak düşmanın Peşte ile bağlantıları kesildi¹¹². Öte yandan müttefik güçler, Gellért Tepesi'ne toplanarak yerleştirip Budin'e atışa başladı. Tam on gün boyunca savaş ve top atışı aralıksız devam etti¹¹³. Ardından Budin'i ele geçirmek için 22 Ekim tarihinde genel bir hücum gerçekleştirdi¹¹⁴. Çünkü aralıksız atış yapan toplar kalede yirmi adım genişliğinde bir gedik açmıştı. Ancak Budin'i savunanların kulakları sağır eden top atışları düşmana o kadar gözdağı verdi ki

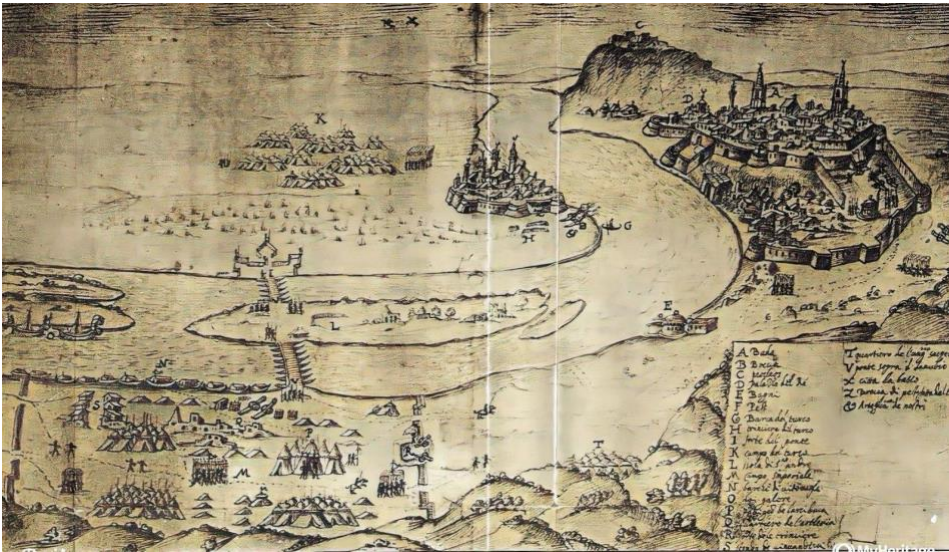
¹¹² Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 240-241; Naîmâ, *Târih*, s. 212-213; Karácson, "Buda Ostroma 1602-Ben", s. 25.

¹¹³ Karácson, "Buda Ostroma 1602-Ben", s. 29.

¹¹⁴ György, *Budai Ostomai*, s. 29.

kimse ileri adım atmaya bile cesaret edemedi. Hatta General Ruszworm, caydırıcı olması için tereddüt eden sancaktarı ve teğmeni herkesin önünde vursa da sonuç değişmedi¹¹⁵. Bu yüzden hendeğe varmadan ölü ve yaralıların sayısı 1.500'ü bulmuştu¹¹⁶. Bu genel saldırının başarısız olmasında Budin'in iyi derece savunulması ve buraya muhafaza eden 6/7.000 askerin cesurca savaşmaları etkili olmuştur. Öte yandan 23-26 Ekim tarihleri arasında çok önemli bir olay yaşanmadı. Yalnızca Habsburglar önemli bir kısım kuvvetlerini 25 Ekim'de Peşte hisarına geçirdiler. Ertesi gün H. Kratz önderliğinde yapılan huruç harekâtı başarısızlıkla sonuçlandığı gibi birçok subayın ölümüne yol açtı¹¹⁷.

Resim IV: Osmanlı Kuvvetlerinin Peşte Hisarı Kuşatmasını Gösterir

(Kaynak: Veress, *Buda Ès Pest 1602-1603 İki Ostroma*, s. 78)

Bu sıralarda Peşte'yi muhasara altında tutan Türk ordusunda bir kıtlık baş gösterdi. Peşte'yi kuşatan ordunun içinde bulunan Hasan Bey-zâde, orduda başlayan kıtlık sebebiyle fiyatların fahiş şekilde yükseldiğinden şikâyet eder. Hatta yük taşıyan at, katır ve develerden zayıf ve takatsiz olanların kesilip yendiğinden bahseder¹¹⁸. Budin muhafazasında bulunan Topçular Kâtibi de benzer ifadelere yer vermekle birlikte yeniçerilerin peksimetlerinin kalmadığına ve kesilen hayvanların meydanlarda kapış kapış edildiğine dair genel bir manzara sunar. Orduda görülen kıtlığa çare olarak başka yerlerden zahire tedariki mümkün olmamış, buna alternatif

¹¹⁵ Veress, “*Buda es Pest 1602-1603-Ikí Ostroma*”, s. 66.

¹¹⁶ Jozséf Kelenik, “Macaristan’da Askeri Devrim”, *Orta Avrupa’da Osmanlılar, Macarlar ve Habsburglar: Osmanlı Fetihler Çağında Sınır Boyları*, s. 220.

¹¹⁷ Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme*, s. 377-378.

¹¹⁸ Hasan Bey-zâde, *Târîh*, III, s. 671.

olarak geceleyin Budin'den gelen küçük sandallar ile tedariki sağlanmıştır. Peşte'de bekleyen ordudaki kıtlığa ilaveten bir de hastalıklar baş göstermişti. Nihayetinde Peşte sahrasında durmanın bir fayda getirmediği ve Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa'nın Budin'e gönderildikten sonra ordunun Belgrad'a dönmesinin daha uygun olacağı sadrazama iletildi. Nitekim yapılan meşveret meclisinde bu durum uzun uzadıya tartışıldı ve geri dönüş hazırlıklarına başlandı. Gece vakti kaleye yeniçeri, topçu ve cebecinin yanı sıra bine yakın askerin su kapısından içeriye girişi sağlandıktan sonra Mehmed Paşa'ya Budin muhafazası teslim edilmiştir¹¹⁹. Serdar Eylül ayının ikinci haftasında Kecskemét varoşundan Varadin'e geldi. Dört büyük toptan ikisi Zombor'a diğer ikisi de Bács kalesini yerleştirildi. Varadin'den köprüyle geçen sadrazam ve maiyeti Belgrad'a vardılar¹²⁰. Yemişçi Hasan Paşa'nın bu kararı almasında Tatarların Budin'e geldiğini öğrenmesi etkili gözükmektedir. Ne var ki Gazi Giray Han merkeze gönderdiği arzda, Budin'i muhasara altında tutan düşmanın top ve tüfeğine karşı Tatar askerlerinin bir fayda getirmeyeceği ve onun yerine yeniçeri askeri ya da Rumeli'den asker getirilmesinin daha uygun olacağını belirterek¹²¹ isteksizliğini dile getirmiştir.

Özetle Budin yönünde devam eden kuşatma iki tarafı da oldukça yıpratmıştı. Olumsuz hava koşulları ve Habsburg ordusunda başlayan salgınlar kuşatmanın sancılı geçmesine neden olmaktaydı. En nihayetinde Arşidük Matthias, General Ruszworm'un ısrarlarına aldırış etmeyerek 9 Kasım'da kuşatmaya son verdi. Habsburg ordusu geri çekiliş için hazırlıklara başlamıştı. Ancak bu süreçte başarılı huruç hareketi gerçekleştiren savunmacılar 13 Kasım'da Arşüdük Mathias'ın çadırına bile baskın yapacak konuma geldiler. Sonunda Habsbruglar, Peşte'de bir muhafız birliği bırakarak 14 Kasım 1602 tarihinde geri çekilmek durumunda kaldılar. Osmanlı birlikleri, boşaltılan Gellért Tepesi'ndeki kaleyi tekrar işgal ettiler ve böylece imparatorluklar Budin çevresindeki her şeyi tekrar kaybettiler¹²².

5. Habsburgların Budin'e Son Taarruzları ve Geri Çekiliş (1603)

Viyana Harp Şurası, Peşte'yi gözetim altında tutmak ve Budin yönündeki Türklere karşı direniş göstermesi için bir askeri birlik bırakmıştı. Ne var ki kış mevsiminin önceki yıllara göre ağır geçmesi, Peşte'de korkunç bir kıtlığa sebep oldu. Hatta dönemin görgü tanıkları açlıktan "*kedi ve köpeklerin yenildiğini*" anlatır. Çünkü Peşte'ye erzak ulaştırmak için karadan yolculuk yapan konvoylar, Türk öncüler tarafından yakalanıyordu. Ancak yine de Budin ve Peşte'deki saldırılar Mart ayında da devam etmiş, Gellért Tepesi'ne yerleşen Türk bataryalarının Peşte'yi ağır bombardımana tutması iki taraf arasındaki gerilimi tırmandırmıştı. Ancak

¹¹⁹ Topçular Kâtibi, *Târih*, I, s. 341-342.

¹²⁰ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 242; Naîmâ, *Târih*, s. 214.

¹²¹ *Osmanlı Taribine Aid Belgeler-Telbisler (1597-1607)*, s. 54.

¹²² Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme*, s. 379-380; György, *Budai Ostomai*, s. 29.

Peşte'den atılan toplar Budin'de bir barut deposuna gelince Budin kalesinde ağır gedikler açılmıştı¹²³. Sultan, Macar cephesinde sorun yaşayabileceği endişesiyle İstolni Belgrad Beyi'ni Habsburglar ile anlaşma yapması için II. Rudolf'a gönderdi¹²⁴. Yapılan ön görüşmelerde Peşte, Estergon ve Erdel Prenslüğü Habsburglarda buna karşılık Kanije ve Eğri kaleleri ise Osmanlıların elinde kalacaktı. Ancak bu barış teklifi sultanı pek memnun etmediğinden görüşmeler devam ederken Belgrad'da birçok askerin toplanması emredildi. Bu durum Osmanlıların barış niyetlerinin samimi olmadığını gün yüzüne çıkardı ve Temmuz başından bu yana Komárom'da devam eden barış görüşmeleri sona erdi¹²⁵. Barış görüşmelerinden sonuç çıkmayınca Macaristan Seferi için hazırlık yapmanın vakti gelmişti. Bu doğrultuda Mısır Eyaleti'nden sipariş olunan barut ve mühimmat Akdeniz yoluyla Selanik'e getirildi. Macaristan serdari Lala Mehmed Paşa, tüm ağırlıklarıyla birlikte Sirem sahasına yöneldi. Peç sahrasında konaklayan Kırım Tatar orduları da Mohaç'ın biraz ilerisine Kozluk sahrasına ilerledi¹²⁶. Bu esnada Osmanlıların Budin'e ilerleyişini durdurmak ve Szekszárd köprüsünü yıkmak amacıyla gelen 7-8.000 kadar düşman askeri, sazlığa girdikleri vakit Rumeli Beylerbeyine bağlı askerlerin engeliyle karşılaştı¹²⁷.

Habsburg tarafında ise sultanın niyetinin ne olduğu tam olarak tahmin edilemediğinden Tuna Nehri üzerine bulunan Yanıkkale, Komárom, Vác ve Peşte üzerine dört köprü kuruldu¹²⁸. Daha sonra General Ruszworm, Türk askerlerinin ilerlediği haberini alır almaz 17 Eylül'de Estergon'da kamp kurdu. Ardından Tuna'nın doğu kıyısı boyunca Peşte'ye doğru ilerledi¹²⁹. Müttefik güçlerin Peşte'ye gelişi hakkında Kâtip Çelebi ve Na'ima, 50.000 kadar askerin Tuna ortasında bulunan Çil Adası'na (Mac. Csepel Sziget) köprü kurduğunu ve zahire ve mühimmat gemilerini Budin'e geçişlerine mani olmak için çaba gösterdiklerini ve top bataryası kurmakla meşgul olduklarını kaydederler¹³⁰. Bazı Osmanlı kaynakları, Habsburgların Çil Adası'na geliş niyetlerini, Osmanlıları yukarı Budin tarafına geçirmemek olduğu şeklinde yorumlarlar¹³¹. Macar kaynaklar da bunlarla örtüşen bilgiler vermekle birlikte Ruszworm'un komutası altında toplanan ordunun 35.600

¹²³ Sugár, *A Budai Vár és Ostromai*, s. 157; Knolles, *The Generall Historie of The Turkes*, s. 1151.

¹²⁴ Sultan'ın yeni bir Macaristan seferinden çekinmesinin sebebi Osmanlı Devleti'nin bir yandan Celali isyanları ile meşgul olmasından ileri gelmekteydi. Bu hususta Sultan III. Mehmed, Celali meselesi çözülmeden Macar Seferine çıkılmasını istemiyordu. Bk. Topçular Kâtibi, *Târîh*, I, s. 353.

¹²⁵ Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme*, s. 399.

¹²⁶ Topçular Kâtibi, *Târîh*, I, s. 355-358.

¹²⁷ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 261.

¹²⁸ Doberdoi, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme*, s. 401.

¹²⁹ Sugár, *A Budai Vár és Ostromai*, s. 161.

¹³⁰ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 261. Naîmâ, *Târîh*, s. 231.

¹³¹ Mehmed b. Mehmed, *Nühbetü't-Tevârih*, s. 543-544; Solak-Zâde, *Tarih*, s. 859-860.

(Macar birlikleri hariç) kişiye ulaştığı belirtilir. Prag'daki Venedik elçisi Francesco Sorenzo'ya göre bu rakam 24.000 piyade ve 8.000 asker olmak üzere sadece 32.000'dir. Bassompierre, Macar birliklerinin de eklenmesiyle ordunun toplam gücünü 45.000 olarak verir. Ersekújvár başkomutanı György Thurzó, bir mektubunda bu kadar çok Macar'ı bir arada görmeyeli uzun zaman olduğunu bildirerek¹³² yukarıdaki verileri doğrular.

Szekszárd'da bulunan Lala Mehmed Paşa ordusuyla kuzeye doğru ilerledi¹³³. Tolna'yı geçen ordu, Földvár ve Cankurtaran menzillerine ulaştı. Bu menzillerde orduya oturak izni verildi. Cankurtaran'da iskele kurulumu müşavere edildi. Daha sonra Budin'den gelen Sinan ve Ali Paşalar bu görüşmelere katıldılar¹³⁴. Dönemin görgü tanığı olan Peçevi, burada görüşülen konuları ayrıntılarıyla anlatıp düşman karşı izlenecek strateji hakkında önemli ipuçları vermektedir. Onun yazdığına göre ilk olarak seçkin piyadelerin adaya sürülmesi planlanmış ancak düşmanın Osmanlı mevzilerine ani saldırıları karşısında çaresiz kalınacağı için bu fıkirden vazgeçilmiştir. İkinci olarak tüm askerlerin Çil Adası'na çıkılması fikri tartışmaya açılmış, Budin'e zahire konulmadan bunun pek mantıklı olmadığı anlaşılmıştır. Nihai olarak adaya doğru bir köprü yapılması fikrinde karar kılındı¹³⁵. Mehmed b. Mehmed, Çil Adası'nın bir yanına köprü inşa edilmesinin amacını düşmanı adadan uzak tutmak olarak açıklar¹³⁶. Topçular Kâtib'ine göre Çil Adası'na köprü kurulmasındaki maksat adanın fethedildikten sonra kolaylıkla Peşte'ye hücum edilme fikriydi¹³⁷.

Bu kararın ardından ödeneklerin yükseltilmesi şartı ile bir miktar tüfekçi ve beylerbeyliğine bağlı olan sekbanlarla 3-4.000 kadar Celâli'nin akşamdan geçip sabaha kadar tabya için yer hazırlaması emredildi. Yeniçeri Ağası Sefer ise ocaktan 3.4.000 kişiyi tayin ettiklerini bildirdi. Ardından yeniçerilerin adaya çıkması halinde onlara arka çıkacak 15.000 süvarinin gerektiğini, aksi takdirde düşman taburu karşısında dayanılamayacağını söyledi. Ancak askerî harekât, köprü tamamlanuncaya değin askerin adaya girip top ve tüfekte düşmana karşı savaşıacağı ve köprüünün

¹³² Sugár, *A Budai Vár és Ostromai*, s. 161.

¹³³ Bu sıralarda Kırım Hanlığını sefere ikna etmek için Siklós nahiyesine mektupla gönderildiği anlaşılan Peçevi, onların isteksizliğini Lala Mehmed Paşa'ya anlatmıştır. Serdar hazretleri de Tatar gücüne muhtaç olmadığını belirtip Szekszárd'dan yoluna devam etmiştir. Bk. Peçevi, *Tarih*, C. II, s. 267-268.

¹³⁴ Peçevi, *Tarih*, C. II, s. 272

¹³⁵ Topçular Kâtibi, *Târih*, I, s. 361. Bu sıralarda Kırım Hanlığını sefere ikna etmek için Siklós nahiyesine mektupla gönderildiği anlaşılan Peçevi, onların isteksizliğini Lala Mehmed Paşa'ya anlatmıştır. Lala Mehmed Paşa da Tatar gücünü muhtaç olmadığını belirtip Szekszárd'dan yoluna devam etmiştir. Bk. Peçevi, *Tarih*, C. II, s. 267-268.

¹³⁶ Peçevi, *Tarih*, C. II, s. 272

¹³⁷ Mehmed b. Mehmed, *Nühbetü't-Tevârih*, s. 544.

¹³⁸ Topçular Kâtibi, *Târih*, I, s. 361.

tamamlanmasının ardından süvarinin destek olacağı şeklinde hazırlanmıştı. Bu plana rağmen yeniçerilerin ısrarı üzerine atlı askerlerin adaya girmesinde mutabık olundu. Nitekim Köstendil Beyi İbrahim'in bu harekâta başbuğ olmasına yeniçerilerin itirazı üzerine Bosna Beylerbeyi Derviş Paşa, bu görev için seçildi. Derviş Paşa bu hareketin büyük bir hata olacağını uzun uzun anlatmaya çalışsa da çok etkili olamadı¹³⁸. Osmanlı kampında bu tür gelişmeler yaşanırken General Ruszworm şimdilik Budin'e saldırmamayı ve Peşte bölgesini tahkim etmeye karar verir. Hatta casuslar aracılığı ile Erd'deki Türk kampında etkili silah kullanabilen sadece 17.000 asker olduğunu, Türklerin Çil Adası'na bir köprü yapmak istediğini ve bu adada kendisine saldırı hazırlığı içinde olduğunu öğrenir¹³⁹.

Yığılğı ile ön plana çıkan Derviş Paşa önderliğinde Celali ve süvariden oluşan 6.000 kişilik piyade kayıklarla Çil Adası tarafına geçtiler. Ancak burada metrislerini bırakma sevdasına düşüp iyi saf tutan düşmana saldırdılar. General Ruszworm, serdarın henüz daha Peşte yakasına geçmediğini ve köprünün de bitirilmediğini görünce saldırmanın tam vakti olduğuna karar verdi¹⁴⁰. Hasan Bey-zâde Ahmet'in belirttiğine göre düşman o kadar kalabalık halde saldırdı ki Derviş Paşa ve askerleri düşman tarafından çembere alındığında bu çokluk karşısında ancak siyah nokta misali kaldılar. Muharebeden çok şiddetli geçtiğine değinen Hasan Bey-zâde, muharebeden kaçmayı başaran askerlerin kimisinin Tuna Nehri'ne atladığını kimisinin de top ve tüfek atışları altında kalıp şehit düştüğünü, ayrıca bu hezimetten sonra kimsenin Çil Adası'na geçmeye çalışmadığını aksine askerlerin beri yakada saflar halinde beklediklerini yazar¹⁴¹.

Bu andan itibaren taburlardan 7-8 adet top getiren Habsburglar, Tuna Yalısına metris kurup tam bir hafta boyunca sabahları Osmanlı karargâhını topa tutmuştu. Bu kazanımların düşmana güven verdiğini getirdiğini belirten Topçular Kâtibi, düşmanın bir sonraki hedefinin ise Gellért Tepesi'ni ele geçirmek ve daha sonra buradan Budin'e saldırmak olduğunu yazar. Öyle ki 23 Ekim 1603 tarihinde 4.000 asker Peşte yakasından Gellért yönünde donbaz gemilerle kurdukları köprüden geçip Gellért altına köstebek misali hendek ve metris kurmuşlardır¹⁴². Gellért Tepesi'ne hücum etmek amacıyla Dört tarafa da top dizip 15.000 kadar tüfekli asker tedarik etmişlerdi. Ancak serdar, onlara mani olmak adına Rumeli,

¹³⁸ Peçevi, *Tarih*, C. II, s. 272-273.

¹³⁹ Sugár, *A Budai Vár és Ostromai*, s. 163.

¹⁴⁰ Mehmed b. Mehmed, *Nübbetü't-Tevârih*, s. 544.

¹⁴¹ Hasan Bey-zâde, *Târîh*, III, s. 763. Dönemin kaynaklarında bu savaşta en az 6 ile 8.000 Türk askerinin hayatını kaybettiği ya da Tuna'da boğulduğu ifade edilir. General Ruszworm biraz da abartılı olarak Türk kayıplarını 10.000 olarak tahmin eder. İki taraf arasındaki bu çatışmayı müteakip eden iki hafta Habsburg birliklerinin Csepel Adası'nda dağınık halde bulunan Türk askerlerini yakalamak için gönderilen kuvvetler arasındaki küçük çatışmalarla geçer. Bk. Sugár, *A Budai Vár és Ostromai*, s. 163.

¹⁴² Topçular Kâtibi, *Târîh*, I, s. 365.

Bosna, Budin taraflarından saflar dizilmesini emretti. Bu savaşların görgü tanığı olan Topçular Kâtibi, Budin askerlerinin düşman üzerine hareketi esnasında Peşte tarafından gemilerle destek geldiğinden bahseder. Hatta serdençtiler, gönüllüler ve Budin gazileri Gellért altına metris kazıp toplara siper olurdu. Destek için Budin Kalesi'nden toplar ateşlenirken düşman topçusu da Peşte'den karşılık verirdi. Rumeli askerlerinin ilk hücumlarında düşman tarafından alevli kumbara ateşleri, toptan saçmalar ve pırangalı tüfeklerin yağmur gibi saçıldığı anlatılır. Nihai olarak Osmanlılar, Gellért Tepesi'ne darbzenler çıkararak düşman tabyalarını ateşe tuttular. Bu durumda Habsburg askerleri Tuna'dan şaykalarla kaçıp canlarını zor kurtarmıştı¹⁴³. Öyle ki 31 Ekim 1603 tarihinde ise General Ruszworm tüm ordusuyla Szentendrei Adası'ndaki köprüleri geçerek Óbuda tarafında konuşlanmıştı. Zira adanın güney ucundaki Békásmegyer bölgesinde askerlerine yine Türklerle savaşmak için emir vermiştir. Lala Mehmed Paşa ise Budin'i güvene aldıktan sonra şehri Murad Paşa'ya emanet edip 6 Kasım'da geri çekilmiştir¹⁴⁴.

Sonuç

Onbeş Yıl Savaşları süresince Budin ve Peşte ekseninde yapılan mücadeleler Osmanlı-Habsburg imparatorlukları arasındaki uzun soluklu çatışmanın Macaristan'a yansıyan en önemli askerî mücadelelerden birisidir. Viyana Savaş Konseyi, Budin'in alınmasını kolaylaştırmak için Estergon, Vác ve Hatvan'ı ele geçirdi. Nitekim 1596 yılında Budin'e yapılması düşünülen askerî harekât, sultan III. Mehmed'in Eğri Seferi sebebiyle ertelendi. Satırcı Mehmed Paşa'nın 1598 Várad Seferi, Budin'e saldırmak için iyi bir fırsat oldu. Arşüdük Mathias'ın komutanlık ettiği müttefik ordusu, Estergon yönünden Eski Budin önlerine gelerek kuşatmaya başlamıştır. Daha sonra Margit Adası'na demirleyen müttefik donanması, Tuna Nehri'nde üstünlüğü sağlamıştır. Gellért Tepesi'nin ele geçirilmesiyle büyük avantaj yakalayan Habsburglar, Budin'e yönelik baskıyı artırmışlardır. Ancak kuşatma mevsiminin geçmesi ve ikmal kuvvetlerinin zamanında kaleye yardım götürmeleri, kuşatmanın seyrini değiştirmiştir. Müttefik güçlerin 1598 kuşatmasının en önemli sonucu Várad Kalesi'ni savunan askerlerin işini kolaylaştırması ve Erdel üzerine yapılan baskının azaltılması olmuştur.

Öte yandan Yemişçi Hasan Paşa'nın Erdel Prenslığı'ne müdahil oluşu, Budin'i dört yıllık bir aranın ardından yeniden tehdit altına soktu. Bu avantajı iyi değerlendiren General Ruszworm, Szentendrei Adası'na köprüler inşa ederek Budin ve Peşte arasındaki bağlantıyı sağladı. Ardından Budin ve Peşte'yi birbirine bağlayan köprüyü havaya uçurarak destekten mahrum kalan Peşte Hisarı'nı ele geçirdi. Habsburg güçleri, hem Gellert hem de Gül Baba yönünden attıkları toplarla Budin'i sıkı bir ablukaya almışlardır. Tüm bu kazanımlar Arşüdük

¹⁴³ Topçular Kâtibi, *Târîh*, I, s. 366-367.

¹⁴⁴ Sugár, *A Budai Vár és Ostromai*, s. 165.

Matthias'ı da heyecanlandırmış ve iki haftalık bir kuşatma sonucu Budin'in ele geçirileceği düşüncesi hakim olmuştur. Matthias'ın taze güçlerle yürüttüğü mücadele Peşte ve Gellért yönünden gelen saldırılarla da desteklenmiştir. Ancak Yemişçi Hasan Paşa'nın Erdel Seferi'ni yarıda kesip yardıma gelmesi Habsburg stratejisini tümünden değiştirdi. Kuşatmanın ilerleyen sürecinde yaklaşan kış şartları ve orduda baş gösteren salgın hastalıklar Arşüdü Matthias'ı geri çekilmek zorunda bırakmıştır. Budin'e yönelik mücadelenin son safhası ise 1603'te gerçekleşmiştir. Son mücadelenin ilk safhası Çil Adası'nda Habsburg lehine olmuş ancak bu üstünlüklerini koruyamamışlardır. Böylece Habsurglar üç kez ısrarla sürdürdüğü Budin muhasarasından vazgeçmişlerdir. Budin'e yönelik üç kuşatmadaki ortak başarısızlık sebepleri, ordunun Budin'e geç gelip yavaş örgütlenmesi, olumsuz hava koşulları ve Osmanlıların Budin'e her zaman yardım ederek işgalci güçleri zor durumda bırakmalarındır. Bu durum Osmanlıların hâlâ Orta Avrupa'da güçlü olduklarını göstermektedir. Onbeş Yıl Savaşları döneminin bu uzun soluklu mücadelesinin ardından Budin, yaklaşık 80 yıl daha herhangi bir saldırı yüzü görmeyecektir.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları

a. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (BOA):

Bâb-ı Asafî Divân-ı Hümayûn Kalemi (A.DVN): Nr. 7/64.

Bâb-ı Asafî Divân-ı Hümayûn Kalemi Mühimme Defterleri (A.DVNS.MHM.d): Nr. 70, 72, 73, 934, 934.2

Kamil Kepeci Defterleri (KK.d): Nr. 6711.

b. Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı (TSMA. E): Nr. 752/13.

Yayınlanmış Kaynaklar ve Araştırma Eserleri

Ágoston, Gábor, *Avrupa'nın Fethi: Osmanlı Cibana Nasıl Hükmetti?* (çeviren ve yayına hazırlayan Kahraman Şakul), Kronik Yayınları, İstanbul 2024.

—, *Barut, Top ve Tüfekte: Osmanlı İmparatorluğunda Askerî Güç ve Silah Sanayisi*, (çev. Kahraman Şakul) Ketebe Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2023.

—, *Osmanlı'da Ateşli Silahlar ve Askerî Devrim Tartışmaları*, (Yay. Haz. Kahraman Şakul), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, II. Basım, İstanbul 2020.

Ágnes, R. Várkonyi, *Buda Visszaváása 1686*, Móra Ferenc Könyvkiadó, 1984.

*On Beş Yıl Savaşları Döneminin En Kritik Safhası: Habsburgların Budin'i Ele Geçirme Çabaları
(1598 ve 1602/1603)*

- A History of Hungary, (Ed. Peter F. Sugar, Peter Hanák vd.), Indiana University Press 1990.
- Ak, Mahmut, “Tiryaki Hasan Paşa” *İA*, C. 41, İstanbul 2012, ss. 205-207.
- Avrupa'nın Unutulmuş Savaş Alanları: Osmanlı-Macar İlişkileri ve Avrupalılar*, Editörler: Viktor Kanász-István Nagy- L., (Çev. Mehmet Akif Koç), Kitabevi Yay., İstanbul 2024.
- Aykut, Nezihî “Damat İbrahim Paşa”, *İA*, C. VIII, İstanbul 1993, ss. 440-441.
- Bagi, Zoltán Péter “The Life of Soldiers During the Long Turkish War (1593-1606)”, *Hungarian Historical Review* 4, no. 2 (2015), ss. 384-417.
- Bayerle, Gustav, *Ottoman Diplomacy in Hungary: Letters from the Pashas of Buda (1590-1593)*, Indiana University Bloomington 1972.
- Ciro Spontoni, *Historia Della Transilvania*, Venetia, 1638.
- Danişmend, İsmail Hami, *İzablı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. III (M. 1574-1703-H. 987-1115), Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2011.
- David, Geza, “İstolni Belgrad”, *İA*, C. 23, İstanbul 2001, s. 405-407.
- , “Kanije”, *İA*, C. 24, İstanbul 2001, s. 307-308.
- Decei, Aurel, *Istoria Imperiului Otoman până la 1686*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1978.
- Emecen, Feridun *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı*, TTK Yayınları, Ankara 2022.
- , “Onbeş Yıl Savaşları Tarihinden Bir Safha: Osmanlı Kaynaklarına Göre 1598 Varad Seferi”, *Osmanlı Klasik Çağında Savaş*, 2. Baskı, Timaş Yay., İstanbul, 2011, ss.237-277.
- Endre, Veress, “Buda és Pest 1602-1603-Ikí Ostroma”, *Hadtörténelmi Közlemények*, (Ed. Szendrei János), 11. Evfolyam, XII. Kötet, Budapest 1910, ss. 52-79.
- Giovanni Sagredo, *Memorie Istoriche de Monarchi Ottomani*, Bologna 1674.
- György, Domokos, “Budai Ostomai”, *Budapesti Negyed*, VIII. Evfolyam, 3-4 szam (2000. Ösz-tel), ss. 25-52.
- Göger, Veysel, *Osmanlı Seferlerinde Ordu, Çevre, Halk (1300-1774)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2020.
- Gusztáv, Gömöry, “Hatvan Ostroma és Bevétele 1596” *Hadtörténelmi Közlemények*, (Ed. Rónai Horváth Jenő), 7. évf. VII. Kötet, (1894), ss. 96-107.
- Hasan Bey-zâde Ahmet Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi*, Metin ve İndeks (1003-1045/1595-1635), (Haz. Şevki Nezihî Aykut), C. III, TTK, Ankara 2004.
- Heper, Yusuf *Osmanlı Hâkimiyetinde Eflak ve Boğdan (1574-1634)*, Yeditepe Akademi, 1. Baskı, İstanbul 2024.
- , “Tuna Yalılarında Mihai Viteazul Tehdidi (1598): Osmanlı-Romen Kaynakları Işığında Yeni Bir Değerlendirme”, *Karadeniz Araştırmaları*, XVII/68 (2020), ss. 889-900.
- Istoria Transilvaniei*, Vol. II (de la 1541 până la 1711), Ediția III, Academia Română Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2016.
- İbrahim Peçevi, *Tarih-i Peçevi*, C: II, Matbaa-i Amire, İstanbul 1866.
- Ivanics, Mária “Dönemin Resimlerinde Avusturya Takviye Kuvvetlerinin Kanije’ye Yürüyüşü”, *Türkler*, (Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek vd), C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 686-694.

- József Doberdoi, Banlaky, *A Magyar Nemzet Hadtörténelme (1567-1604)*, Tizennegyedik rész, grill károly könyvkiadovalallita, Budapest 1940.
- Kanije *Savunması ve Tiryaki Hasan Paşa*, T.C. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Türk Askeri Büyüklere ve Zaferleri, Gnkur Basımevi, Ankara 1986.
- Karácson, Imre, “Buda Ostroma 1602-Ben”, *Hadtörténelmi Közlemények*, (Ed. Szendrei János), 12. Evfoljam, XII. Kötet, Budapest 1911, ss. 19-30.
- Kâtib Çelebi, *Fezleke (1000-1065/1591-1655)*, (Haz. Zeynep Aycibin), C: I, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2006.
- Kolçak, Özgür, *Ok, Tüfke ve At: 16. Yüzyılda Osmanlı Askeri Devrimi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2023.
- Knolles, Richard, *The Generall Historie of the Turkes, from the first begining of that Nation to the Rising of the Ottoman Familie:Untill all the Notable Expeditions of the Christian Princes Against Them*, London, 1603.
- László, Tóth Sándor, “Strigonium Receptum. Esztergom 1595. évi visszafoglalása”. In: *Acta Universitatis Szegediensis* 124. (2006), ss. 63–76.
- , “A mezökeresztesi csata története (1596 október 26)”, In: *Hadtörténelmi Közlemények*, XXX. évf., 4. (1983), s. 553-573.
- Lokmacı, Süleyman, *Solak-Zâde Tarihi'nin Tablîli ve Metin Tenkidî*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum 2015.
- Mehmed b. Mehmed er-Rûmî, *Nühbetü't-Tevârih ve'l Abbâr*, (Haz. Abdurrahman Sağır), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2000.
- Murphey, Rhoads, *Osmanlı Savaşırken*, (Çev. Enes Ergöktaş), Ketebe Kitabevi, 1. Basım, İstanbul 2023.
- Mustafa Naîmâ Efendi, *Târih-i Na'îmâ*, (Haz. Mehmed İpşirli), C: I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- Orta Avrupa'da Osmanlılar, Macarlar ve Habsburglar: Osmanlı Fetihler Çağında Sınır Boyları, Editörler: Pal Fodor, Geza David, (Çev. Özgür Kolçak), Yeditepe Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2024.
- Osmanlı Tarihine Aid Belgeler-Telhisler (1597-1607)*, (Haz: Cengiz Orhonlu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1970.
- Ortelius Hieronymus, *Chronologia Oder Historische Beschreibung aller Kriegs Empörungen unnd Belägerungen der Stätt und Vestungen*, Nürnberg 1615.
- Özçelik, Emirhan, “Üngürüs Sözünden Müteneffir Olmağla: Uzun Savaşlar Döneminde (1593-1606) Doğu Eyaletlerinden Habsburg Seferlerine Askeri Desteğin İmkân ve Sınırları”, *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi*, No: 2, (2023), ss. 154-188.
- Pálffy, Geza, *Hungary Between Two Empires (1526-1711)*, (Trans. David Robert Evans), Indiana University Press, 2021.
- Papp, Sandor, *Osmanlılar ve Macarlar: Bir Diplomatik Tarih*, (Editör: Burak Koçan), Vakıfbank Kültür Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2023.
- Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, (Haz. Mehmet İpşirli), C: II, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları. Ankara 1999.
- Solak, Mehmet, *Hırvat Askeri Sınır Bölgesi (Habsburg Savunmasında Askeri ve İdari Değişim Üzerine Bir İnceleme (1526- 1664))*, Selenge Yayınları, İstanbul 2023.

- Sugár István, *A Budai Vár és Ostromai*, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest 1979.
- Szederkényi, Nándor, *Heves Vármegye Története*, C. II, A mohácsi vésztől Egervára elestéig 1526-1596, Eger 1890.
- Szamosközy István, *Erdély Története*, Magyar Helikon 1963.
- Şakul, Kahraman, *II. Viyana Kuşatması Yedi Başlı Ejder'in Fendi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2021.
- Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (Osmanlı Devri Osmanlı-Avusturya Harbi 1593-1606)*, III. Cilt 3. Kısım Eki, Gnkur Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1985.
- Topçular Kâtibi Abdülkadir Efendi Târîhi*, C: I, (Haz. Ziya Yılmaz), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003.
- Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi: Osmanlı Devri Osmanlı-Avusturya Harbî (1593-1606)*, III. Cilt III. Kısım Eki, Gnkur, Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları Ankara 1985.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, kısım I, 4. Baskı, TTK Yay., Ankara 1988.
- Ünlü, Osman, "Erken Dönem Tarihi ve Edebî Kaynaklarında Kanije Müdafaası", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. V, Sa: 4, (2016), ss. 690-720.
- Yeşilbağ, Semih, "Maksadî'nin Kanije Fetihnemesi", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sa: 12/3, (2023), ss. 1024-1054.

Extended Summary

139

Suleiman the Magnificent annexed Buda after his campaign in 1541. Thus, Buda became the center of the Ottoman eyalet which established in Hungary. The Ottomans made additions from time to time to strengthen the city's defenses against their powerful rival, the Habsburgs Empire. As a matter of fact, Buda was given special importance during the Fifteen Years War between the Ottomans and Austria. Because the supply of cannons, ammunition and military supplies of the army on campaigns to Central Europe was provided through Buda. Aware of this situation, Habsburg Emperor Rudolf II took advantage of the Ottomans preoccupation with the Várad Campaign and sent an army of 80,000 men to Buda in 1598 under the leadership of Archduke Matthias. The first target of the allied forces after capturing the Watercity (Víziváros) was Gellért Hill, and the pressure on the castle increased after the capture of this hill. According to Ottoman sources, 780 cannons were fired a day from the direction of Old Buda (Óbuda), and Habsburg forces set up the metris from large area and they attacked four or five times day and night to Buda Fortres. This situation led to a request for help from Satırcı Mehmed Pasha, who was in Várad fortress. However, bad weather conditions caused the siege to end before help arrived from Várad. Thus, the pressure on the Principality of Transylvania was lifted.

Yemişçi Hasan Pasha's unexpected recapture of Székesfehérvár 1602 with an army of 70,000 men on August 29, it caused a panic on the Habsburg front. The reason for this panic was that Hasan Pasha would plunder the Habsburg provinces. However, the situation was not at all as expected and

the Ottoman army moved to Buda and then to the Pest side. Because troops were resupplied and provided with food in there. The Grand Vizier's intention was to make a Transylvanian king of Sekel Moise against General Basta. However, Yemişçi Hasan Pasha's decision was to go to Transylvania was strongly opposed by Kadızade Ali Pasha, the Beylerbeyi of Buda, and Habil Efendi, the Kadi of Buda. They knew very well that if the grand vizier went to Transylvania, the Austrian army staying in Komárom or Győr would attack Budin. As a matter of fact, General Ruszworm, who was informed about the Grand Vizier's departure for the Transylvania Campaign, arrived in Esztergom on September 20 with an army of approximately 20-24,000 men, and from there he went to Buda in accordance with the decision of the war council. His aim was to capture Buda and, if this did not happen, they would save the Principality of Transylvania from Ottoman press. Especially the Habsburgs' attacks on Buda via Pest and Gellért Hill intensified. However, the siege was lifted due to unfavorable weather conditions, epidemics in the army and some problems in the command.

The Vienna War Council had left a contingent of troops to guard Pest and resist the Turks in the direction of Buda. However, the winter was harsher than in previous years, causing a terrible famine in Pest. During this period, called the "*Little Ice Age*", the soldiers in Pest suffered severe food shortages. The peace negotiations between the two sides continued for some time and were inconclusive due to the retention of Esztergom, Pest and Transylvania by the Habsburgs. Thus sultan send a big army to Hungarian area. On the Habsburg side, as the sultan's intentions were unclear, four bridges were built over the Danube: Győr, Komárom, Vác and Pest. By the way habsburg army moved to Buda via Esztergom. The Habsburg Emperor Rudolf of the II tried his last chance as to capture Buda in 1603. This time the fighting shifted a little further west and took place on Csepel Island. The allied forces, who had built bridges and crossed the Csepel before the Ottoman army arrived and they defeated the Ottomans, but were unable to sustain their success. Especially the timely assistance of the Ottoman supply force to the Buda fortress made it difficult for the Habsburgs to carry out the siege. With the end of the siege season, the Habsburg army retreated to Esztergom. As a result, the Habsburg attacks on Buda came to an end. The failure of the Habsburgs can be attributed to the late seasonal movement of the troops, the disagreement in the command and the Ottomans' timely reinforcement of Buda Fortress.